

**NATIONAL ASSEMBLY OF
SEYCHELLES**

Tuesday 6th December, 2022

The Assembly met at 9am

National Anthem

Moment of Reflection

Mr Deputy Speaker in the Chair

MR DEPUTY SPEAKER

Bonzour tou Manm Onorab. Tou bann *staff* Sekretarya Lasanble Nasyonal. E tou piblik Seselwa ki pe ekout nou pour nou travay pour sa Mardi 6 Desanm.

Nou *Order Paper* ozordi e osi sa 3 zour ki devan nou, ki nou'n planifye pour travay ;- Setadir ozordi Mardi, demen Merkredi e Vandredi, akoz Zedi i en konze piblik, i pour prensipalman dominan par bann *Public Bills* ki asosye an gran parti avek *Appropriation Bill, 2023*.

E alor sa ki mon ava demann Lasanble se pour konsyan volim travay ki devan nou. E ki alor nou pran kont sa ki nou kapab termin lannen dan letan ABC ti'n dakor en pe letan pase. E mon ava envit Madanm Clerk aprezan pou fer *Presentation of Papers*. Mersi.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou bann Manm tou bann *staff* Lasanble. E osi bann piblik ki pe ekout nou bomaten. Rapor ki pe ganny prezante Mr Speaker i *the Report of the Auditor General for 2021*. Mersi Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Madanm Clerk. Nou premye *item* lo *Order Paper* i *Second Reading* bann *Public Bills*. Donk mon ava dir *Parliamentary Reporter* pour kriy delegasyon ki pou prezant *Bill*. Mersi. *Yes Leader* Lopozisyon mon war ou lanmen anler, ou annan en *point of order*?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mon annan en *matter of privilege* ki mon le *raise* annakor avek Lartik 93 nou Konstitisyon. I annakor avek nou *Standing Order*. Mr Speaker mon'n *submit* en *PNQ* baze lo lefe ki apre nou ti fini ABC, lenformasyon in ariv kot nou ki plizyer ansyen zofisye ANB pe ganny fer *redundant* dan zot louvraz par Lapolis.

Ki kontrer avek bann *Statement* ki Minis ti fer devan Lasanble, kot i ti dir sa bann zofisye pour ganny re asimile dan lapolis. Zot pour swa gard

zot saler. Me selman sa ki ti fer kler se ki pou ganny re asimile dan lapolis. Me nou'n vwar pou dir sa bann zofisyen in ganny en let *redundancy*. Ki *by* Zanvye lamazorite zot, en bon pe zot pou'n ganny fer *redundant*.

E nou santi poudir sa i en vyolasyon privez Lasanble, baze lo bann larepons ki Minis pour zafer Entern ti donn Lasanble.

Osi avek sa ki pe pase dan lapolis kot nou'n vwar en Depite Komisyoner ganny retire dan son louvraz, menm apre ki nou'n vot en Bidze *emoluments* pour Departman Lapolis, sa i montre poudir i annan en dezord e i annan en problem kot lapolis, ki ti neser pour Minis vin adres sa bann keston devan Lasanble.

Mon ti a kontan konnen alors akoz mon *PNQ* pan ganny akord son privez pour li vin lo *Order Paper*, lefe ki ozordi Mardi e i zour kot nou kapab annan en *Question Time* pour nou demann Minis bann keston lo bann size ki tonm anba zot responsabilite?

Mon le note Mr Speaker ki i mank konpasyon pour nou donn dimoun en let *redundancy around* Desanm. Kot i montre ou poudir ou pa pe mazine poudir i annan plizyer fanmir ki pou ganny afekte moralman, e

psikolojikman avek sa desizyon ki zot in pran.

Pe enport rezon det deryer zot desizyon, ti devret annan en lesplikasyon e Lasanble ti devret ganny lenformasyon ki korek. I fer mwan krwar Mr Speaker ki Lasanble in ganny *mislead* 2 fwa!

Premye fwa Lasanble in ganny *mislead*, ler Minis ti vin reponn *PNQ* lo sa size bann ansyen zofisyen *ANB*. E dezyenmman Lasanble in ganny *mislead* Mr Speaker, par lefe ki dan Bidze ki nou fek aprouve *emoluments* lapolis pa'n sanze. E okenn lenformasyon pa'n ganny donner ek Lasanble ki ti pou annan en restriktasyon dan lapolis, kot ou ti pou nepli bezwen 2 Depite komisyoner.

Alors Mr Speaker mon demann avek ou ankor enn fwa, *allow* mon keston pou pase ozordi o kour lazournen. E annou fer Minis pour Zafer Entern vin devan Lasanble e vin reponn sa keston.

Me kot i pli serye ankor - e la mon le met sa pour piblik Seselwa konnen - kot i pli serye ankor - ler nou ti diskite dan *ABC* sa lenformasyon pa ti ankor vini, Lopozisyon nou'n ganny sa lenformasyon e deswit nou'n anmennen pour nou vin *challenge* Gouvernman lo la.

Me Gouvernman in decide refize les nou anmenn sa kestyon. Me sa ki kler Mr Speaker mon'n anvoy mesaz pour ou. Mon'n telefonn ou, ou pan reponn ditou. Mon'n anvoy mesaz dan group Lasanble, ou pan reponn ditou. Sa ki ou'n dir nou dan group Lasanble se ki ou'n konsilte Vis Prezidan.

Sa i *lead* nou pour nou krwar pou dir se Vis-Prezidan ki decide lo kan Lasanble pou pran en kestyon. Alors nou ti a kontan konnen ki mannyer Lopozisyon pou kapab fer son louvraz, kan ou annan en mazorite ki rod tou fason pou blok lenformasyon, ki pou vin devan Lasanble.

Nou vwar dimoun ganny pardonnen nou pa ganny lenformasyon. Nou vwar dimoun demisyonnen dan lapolis, swa ganny tire dan lapolis nou pa konnen. Bann o zofisyé. Nou vwar dimoun ganny fer *redundant* dan lapolis nou pa konnen.

So konmsi ki mannyer nou pou kapab fer dan sa pei pour ki Gouvernman i kapab vin *candid* e kredib e donn nou lenformasyon. Se sa ki mon pe rode.

E avek tou respe mon ti a kontan ki nou ganny en larepons e ki sa Minis i vin devan Lasanble e eksplik nou si

sa ki i ti dir ler i ti reponn sa *PNQ* ki korek, oubyen si sa ki pe arive la i ti dir nou letan i ti pe sipoze arive.

Me sa ki kler Mr Speaker Lepep Seselwa pe ganny *mislead* avek sa Bidze Lapolis. Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab pour ou lentervansyon lo size ki en *matter of privilege*. Premyerman ou'n *mislead* Lasanble. Re lir mon mesaz dan group *ABC*. Mon pa'n zanmen ekrir pou dir mon'n kontakte *VP*. Ou'n *mislead* Lasanble lo la.

Prezan desizyon pour mwan pa aksepte ou *PNQ* i pour sa 3 rezon swivan;-*Order* 35 fer kler ki *PNQ* i vin ouswa ganny pran dan Lasanble dan *Question Time*, ki nou pa ladan an se moman.

Dezyenmman lo size presedans, mon'n verifie e napa okenn presedans - setadir en lot lenstans kot sa privelez in ganny akorde pandan letan Bidze.

Trwazyenmman an term sa ki nou apel konvansyon. In ganny etabli par *Standing Orders* avan ki ti ganny revize an 2020, kot i fer kler ki nou pa pran okenn kestyon oral pandan bann sezon swivan ;

Larepons SONA,

Larepons Bidze ouswa okenn moman ki'n fikse pour Lasanble konsider en azanda spesifik. Par egzanp ;

Bann Prozedlwa lye avek *Appropriation Bill, 2023* parey nou pe fer la e ki mon'n dir dan *Communication* bomaten. Alor Onorab mon *ruling* lo kestyon ki ou privez personnel, ouswa sa ki pou Lasanble in ganny afekte. Mon *ruling* se ki i pa le ka. Napa privez Lasanble ki'n ganny afekte.

Koman Dirizan Lopozisyon ou touzour kapab rezerv ou dwa pou demann en rankont avek Minis Zafer Entern, ouswa menm komisyoner lapolis. Ouswa ekirir zot e demann en larepons an ekirir, pour larepons ou kestyon. E ou ava kapab partaz avek Lasanble. Alors sa i mon *ruling* lo ou *matter of privilege*.

Mon ava aprezan *welcome* avek nou *panel*. Mon pa pe pran okenn pwen lo -.

(Off-Mic)

MR DEPUTY SPEAKER

Nou ava *welcome* ...

(Off-Mic)

MR DEPUTY SPEAKER

Nou ava ganny *order* san Lasanble silvouple. Mon aprezan annan plezir -.

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

MR DEPUTY SPEAKER

Onorab *matter of privilege* i konsern si i annan en keksoz ki'n *arise* la, la, la.

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

MR DEPUTY SPEAKER

Non. Mon *ruling* i fini ou, *matter of privilege* ou le kestyon sa ki mon'n dir, mon pa pe donn ou. Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

Mon annan en *point of order* Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Mon pa pe pran *point of order* mon'n fini fer mon *ruling* Onorab. Mon ava *welcome panel* ki devan nou ozordi pour pran *Bill*. Premye Prozedlwa pour ozordi bomaten, se *Bill number 31 of 2022 - Excise Tax Bill*. Mon ava *welcome delegasyon* ki dirize par Vis-Prezidan Mr Ahmed Afif.

I akonpanyen par Mr Charles Morin ki *Trade Consultant* dan Minister Finans Planifikasyon Nasyonal avek Komers. I osi

akonpanyen par Mr Paul Barrack ki Asistan Komisyoner *Customs*. Mrs Cindy Blakemore ki Direkter *Inland Revenue*. E Mr Victor Pool ki *Senior Legal Draftsperson*.

E aprezan mon ava demann *Chief Whip LDS* pour fer *Second Reading for the Bill* silvouple. Mersi.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Chair. Bonzour Mr Chair. Bonzour *VP* avek ou lekip, ou delegasyon, tou Manm Lasanble Nasyonal. Tou dimoun ki pe ekoute. Mr Speaker anba *Order (69)(2)* mon *move* ki *Bill Excise Tax, Bill 2022* I ganny lir en Dezyenm Fwa. Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab. Okenn dimoun ki segonn Mosyon? Onorab William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun. Mr Speaker mon segonn sa Mosyon. Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab. Donk aprezan mon ava envit Vis-Prezidan Afif pou fer lentrodiksyon lo *Bill* silvouple. Mersi.

THE VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour *Leader* lopozisyon. Tou bann Manm Lasanble e tou piblik a lekout. Mr Speaker ozordi mon pe re anmenn devan Lasanble Nasyonal sa Prozedlwa konsernan sistenm *tax*, ki preziman sa ki nou apel *Excise Tax* an Angle.

Sa Prozedlwa ti ganny prezante inisyman an Zen 2022. Me vi ki ti annan serten lamannman pou ganny fer, sa Prozedlwa ti ganny retire. Zot a rapel ki sete dan sa diskour Bidze 2021 ki Minis ti anonse, ki Gouvernman pou fer reform dan sa Lalwa e pou anmenn enn ki nouvo.

Alor apre diskisyon e lamannman sa Prozedlwa ki pou ranplas *Excise Tax Act 2009* i enn ki pou pli konpreansiv e relevan avek lanvironnman biznes modern e an menm tan anliny avek standar enternasyonal.

An plis, sa Prozedlwa i pe osi met an plas en mekanizm pli senp pratik e efikas pour laplikasyon *excise tax*. Mr Speaker si zot a rapel dan lentrodiksyon pour sa nouvo Prozedlwa an Zen 2022, mon ti fer resorti ki plizyer defayans ti'n ganny idantifye avek

sistenm *tax excise*. Alors Gouvernman ti rod lasistans anba *SADC TRF* ki *trade related facility*, pour revwar e amelyor sistenm ki an plas.

Mon a donn detrw legzanp serten defayans ki mon ti fer sorti. E zot konm swivan. I annan 3. Premyerman;

Mankman kontrol kot ki konsern lanrezistremman. Lenportasyon materyo brit prodiksyon, stokaz ek lavant lo prodwir *excise*. An partikilye lalkol ek sigaret.

Sa ti fer ki Komisyon Reveni Sesel (*SRC*) ti napa akse avek lenformasyon, pour zot kapab rekonsilye lakantite materyo brit ki nou apel sa bann *inputs*.

E lakantite prodwir final. E sa ki ti fer ki Komisyon Reveni Sesel, pa ti pe kapab konfirman ki sa kantite reveni oubyen *excise tax* ki ti pe ganny anmanse ti korek oubyen non. Sa mankman lenformasyon, in fer ki kontrol ti konsantre zis lo prodwir final.

Sa nouvo Lalwa alors pe anmenn provizyon, pou fer ki kontrol i a ganny aplike lo prose konplet. Savedir depi lenportasyon ziska lavant prodwi final.

Dezyenmman en lot defayans ki ti ganny mansyonnen sete ki Lalwa

aktyel, pa pe donn pouvwar neserer bann zofisy Ladwann pou asire ki kontrol neserer pe ganny aplike e bann kondisyon pe osi ganny swiv a tou moman.

SRC pou annan pouvwar anba sa nouvo Lalwa, pour ganny akse ek sant prodiksyon san notifikasyon; Enspekte, retenir dokiman e osi pran lesantiyon materyo oubyen prodwi final.

Enspekte bann *data* statistik dan nenport ki form. Enkli sa ki dan format elektronik. E 3enm, kontrol apropiye i manke kot i konsern tranzaksyon prodwi *excise* atraver *duty-free shops*.

Sa sityasyon i poz en gran ris pour reveni piblik, atraver sa ki nou apel *leakages* dan sistenm. Avek sa Lalwa ki pe ganny propoze, en sistenm konplet ek lanfaz lo kontrol atraver rikord apropiye, dokimantasyon ek sipervizyon pou ganny met a plas.

Mr Speaker dan sa konteks, i osi annan bann regilasyon zeneral ki'n ganny drafte, ki pou akonpany sa Prozedlwa. Sa regilasyon i annan pou bi gid Konmisyoner Ladwann e son bann zofisy dan ladministrasyon Lalwa *Excise Tax*.

Alor Mr Speaker petet en kestyon, kwa ki diferan ant sa

lalwa ek sa enn presedan? Parey mon'n mansyonnen an Zen 2022, diferans ant sa nouvo Prozedlwa avek son predeser - ki aktyelman sa enn ki la ozordi - Sa nouvo Prozedlwa i etabli plizyer nouvo provizyon. E sa ki konm swivan;

Lanrezistremman bann sit prodiksyon ki prodwi bann *commodity excise* koman lalkol ek sigaret. Lanrezistremman e lareg ki govern bann laboutik ou bann ki deor *tax* - sa ki nou apel *duty-free shop*;

Paramet pou etabli bann antre pour Ladwann oubyen bann *bonded warehouse*. E pour le moman sa fasilite pa egziste anba sa Lalwa. E bann operater i bezwen servi Lalwa *Customs Management Act, 2011* si zot anvi etabli enn sa bann fasilite avek Ladwann.

I entrodwi bann fleksibilite parey *rebat, refund, remission, collection and recovery* anba Lalwa.

Entrodwir prosedir pou konfiske prodwir ki pa an konformite avek Lalwa. Etabli en lankadremman pou rezoud bann dezakor ant Ladwann ek son bann kliyan. Sa i osi enkli bann detay prosedir pour bann sirkonstans, kot serten ka i kapab ganny anmennen devan Tribinal Reveni, san ki nou

bezwen depan lo en lot Lalwa *Revenue Administration Act, 2009*, oubyen *Customs Management Act, 2011*.

Mr Speaker an plis ki sa, sanzman adisyonnal ki'n ganny fer lo sa Prozedlwa apre ki ti ganny prezante an Zen 2022, e apre re tire, se konm swivan;

Nou'n en tradwir en mekanizm ki pou permet bann operater pou aste prodwir lalkol ek sigaret, ki ganny fer lokalman, pour zot kapab distribye lo marse enternasyonal. E osi avek bato ek avyon ki pe kit teritwar Sesel pour en destinasyon enternasyonal.

Mon ti a kontan refer sorti ki sa nouvo Prozedlwa, i osi donn abilite Komisyoner Ladwann pou fer bann regleman, ki pou govern lafason loperasyon bann biznes ki prodwi oubyen enport bann komodite ki atir *excise tax*.

I pou osi anmenn plis klarite pour bann zofisye Ladwann dan laplikasyon zot pouvwar, dan zot rol, pou met an viger bann prosedir ek regilasyon anba sa Lalwa *Excise Tax*.

Mr Speaker an konklizyon. Sa nouvo Lalwa pou ed Ladwann pou pli byen zer koleksyon reveni, an term bann komodite ki atir *excise*

tax. E pour anmenn plis transparans pour bann biznes lo zot lobligasyon e bann prosedir ki zot devret swiv.

Sa Lalwa pour osi kontribye pou fer ki tou bann akter - bann operater dan sa bann diferan sekter, pe fonksyonn lo menm nivo reglemantasyon.

Lo sa *note* Mr Speaker, mon swete ki nou ganny sipor Lasanble Nasyonal, pour aprouv sa Prozedlwa. Ki enkorpor bann Lamannman ki'n ganny fer apre ki sa Prozedlwa ti ganny prezante inisyalman Zen 2022.

Sa nouvo Prozedlwa i reprezant ankor en lot faz dan nou demars pou anmenn en sistenm *tax* pli modern e efikas pour Sesel. Alors mon kont lo zot sipor. Mersi bokou Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Donk avan mon ouver lasal pour deba lo merit zeneral sa *Bill*, mon rapel Lasanble ki – parey Vis-Prezidan fek dir, le 14 Zen 2022 Lasanble ti diskrit sa *Bill*. Plizyer Manm ti entervenir. Parmi ti annan Onorab Hoareau, Onorab Loze, Onorab Cosgow, Onorab Pillay - mwan menm. Onorab Andre, Onorab Naidu avek Onorab Georges.

Alor an *grosso modo* Lasanble in debat lo la. Me *Bill* ti ganny retire aköz lentrodiksyon en nouvo seksyon 23. Alor sa i merit diriz nou en pti pe dan fason ki nou pe debat.

E mon ti ava kontan osi ki bann Manm i endike lekel ki pe koze, pour nou kapab *manage* letan, aköz sa kantite *Bill* ki devan nou. E mon pe dir zot sa annakor avek *Order* 57(11) ki permet mwan met en letan lo dirasyon bann entervansyon. Lasal i ouver pour entervansyon. Okenn Manm ki oule koze? Onorab Andre?

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker parey ou'n fek *remind* nou, sa Lalwa i enn ki'n ganny koz lo la e lesplikasyon e an *grosso modo* tou in ganny dir si oule. E mwan mon santi ki ozordi, wi nou ti demann Gouvernman pour ale remet sa seksyon 23 ki ti en nouvo lentrodiksyon dan sa *Bill*, ki pa ti'n ganny pibliye.

Alors an prensip Gouvernman in pran nou konsey e in fer keksoz byen. In pran tou bann lamannman anefe ki nou ti'n propoze.

E letan pe re pibliy sa *Bill*, in fer sa bann koreksyon ki nou ti'n propoze dan *Bills Committee* e entrodwir seksyon 23. Dizan

sa, personnelman, mon santi ki nou'n egzos bann avenir diskisyon ki nou ti met devan. E alors mwan mon ti ava propoze ki par lefe ki nou'n fer diskisyon lo la, nou pran li dan Staz Komite. E dan Staz Komite anefe napa lamannman pour nou propoze *Bills Committee*.

So mon santi ki kekfwa sa *Bill* ki la i enn ki'n pas tes ki i bezwen pase dan Lasanble, alors mon ti ava propoze ki nou annan – par lefe ki nou annan bokou travay ankor pour nou fer, nou - si oule fer sa *Bill* pas sa staz e nou vot lo la pour nou kapab arive konklir serten travay ki nou annan pou fer. Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab Andre. Mon pas laparol aprezan avek Onorab Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker parey pe ganny dir, repete, sa i en *rehash debate* - en deba ki nou'n deza fer dan Lasanble Nasyonal. Be en *excise tax* i en *tax* spesifik li. I spesifik lo serten prodwi - lo enn ou de prodwi. Detrwa prodwi an zeneral dan *basket* taksasyon normalman. Be selman sa mon krwar nou'n deza dir nou'n deza eksplike.

Be i annan serten keksoz ki mon pou plito al lo ladres *VP*, e non pa bann *meeting* e rankont ki nou'n gannyen avek bann zofisye *tax*. E mon pou al – mon pou *zero-in* lo ladres *VP* lo serten keksoz ki *VP* in dir la bomaten.

Son 2 premye pwen ki in *raise* - premye ti mank kontrol lo lanrezistremman bann *inputs*. E 2enm i konsern ganny akse avek sant prodiksyon.

So en keksoz ki nou pe vwar la *right off the bat* se ki lanfaz pe ganny mete lo prodiksyon lokal *of excisable goods*;- bann prodwir lokal. So sa i le de premye pwen ki *VP* in fer sorti. Mon sipoze i de pwen pli enportan. E ki lamannman ki devan nou ozordi, i vreman *from what VP* pe dir nou, i *gear towards* bann *locally produced excisable goods*. Leres in al lo *duty-free shops*. Be ankor apre in retourn lo bann sit prodiksyon e plizyer lezot propo ankor ki *VP* in fer resorti.

Be selman ki mon ti le fer sorti – mon pa pou long *VP* - petet si ou ti a kapab eksplik en pe pour bann lokal *producers* konpran ki direksyon ou pe sey vini avek sa, fas a zot. Nou konnen nou annan *local manufacturers of alcohol* e *local manufacturers of sigaret*, isi lokalman.

Bon mon krwar pa si nou annan loto avek *petroleum products*. Selman ti a byen si ou ti ava eksplik en pe. Akoz ou'n koze ou'n dir, be si ou ti a kapab al dan en pe detay dan ou larepons, ki direksyon nou anvi ale avek sa.

E la mwan an vi konman mon annan mikro, fer sorti ki bann dimoun ki dan sa bann biznes prodiksyon sigaret ek lalkol isi lokalman, ti a bon si zot ganny sans, zot get Lalwa premyerman.

E pran kontak avek Biro *Tax* pour zot *update* zot lekor lo kwa ki pe pase. Lo kwa ki Lasanble pe al pase ozordi. E ki pour ganny evantyelman *assented* par Prezidan. Aparad sa mwan mon napa gran *issues* avek *Bill* ki devan nou. I en keksoz parey nou'n dir nou'n deza diskite.

Zis sa 2 pti zafer ki mon ti a kontan bann prodikter lokal ganny byen eksplike. Ganny byen met a zour ki pe pase. Akoz klerman zot ki pou premye kliyan sa bann lamannman ki pe pase devan nou ozordi.

E aparad sa Mr Speaker mon napa gran nouvo keksoz. Mon krwar nou'n *meet* ek *Customs* 3 ou 4 fwa, parey Onorab Andre ti pe fer sorti. So mon ase korek avek mwan. Mersi Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab Loze. I annan en lot Manm ki'n fek endike i oule pran laparol. Eski i annan okenn lezot Manm *on the floor* ki oule pran laparol lo sa? I annan en lot Manm ki'n endike i oule pran laparol? Eski i annan okenn lezot Manm ki oule pran laparol ankor lo sa Prozedlwa silvouple? Napa personn. So i annan ankor 2 Manm pour entervenir. Mon ferm lalis. Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun dan Lasanble. Bann dimoun ki pe ekout nou an deor. Mr Speaker mon osi mon le zwenn group ki'n fer lentervansyon ozordi lo Lalwa.

Parey ou'n endike mon ti deza koze letan *Bill* ti ganny first *introduced* dan Lasanble. Apre *Bill* ti bezwen ganny retire, akoz ti annan serten adisyon ki pa ti'n ganny neserman konsiltasyon.

E parey mon koleg Onorab Loze in dir, nou'n zwenn - vi ki mon form par *Bills Committee* konmela - nou'n zwenn a plizyer repriz avek Divizyon *Customs*. E nou'n ganny lesplikasyon lo bann *Bill*, lo bann diferan lamannman.

Me mwan mon anvi koz en pti gin ozordi lo 2 keksoz, en? Enn i konsernan bann *duty-free*. E lot i konsern seksyon 23 osi *bonded warehouse*. Mon pou tous premye bann zafer *duty-free* Mr Speaker.

Ozordi *as we know it* – me selman tou le 2 pwen ki mon le fer - i pou an relasyon avek kapasite *Customs Division* pou kapab zer sa Lalwa en? Akoz bokou fwa konplent deor sorti kot piblik, sorti kot bann biznes i pa neserman Lalwa.

Me solman i lafason ki Lalwa i ganny zere. An kapasite *Customs Division* pou kapab annan en lefikasite dan sa travay ki zot pe fer. Nou konnen i en kantite - i en ta travay. Volim lenportasyon Sesel in ogmante konsiderableman *over en long* peryod letan.

Menm si nou pe konsider an se ki konsern *excise tax*, volim prodiksyon lokal in osi ogmante. Ler nou pe konsider *excise tax*, nou pe koz par egzantp lalkol, sigaret. Nou pa prodwir petrol isi. Nou pa prodwir loto, me selman lalkol avek sigaret. *The volume itself* in ogmant en kantite. I annan bann lakonpanyen ozordi ki pe prodwir konsiderableman *amount of* sa bann prodwir.

Me solman nou pa kler, akoz bokou Seselwa ler ou koz

duty-free i mazin *duty-free* par egzantp ler ou pe travay dan *airport*. Apre nou mazin *duty-free* dan sa laboutik *STC* anvil ki pa neserman *duty-free*. Me solman mon krwar an se ki konsern sa Lalwa ler zot pe koz *duty-free* nou pe osi koz osi bann *shipchandling*. Bann lakonpanyen *shipchandling link* ki ofer prodwir avek bann bato, bann avyon, bann *vessel* ki pe kit Sesel apre zot in vizit nou por.

So ki mwan mon ti a kontan nou koz en pti pe lo la. E *VP* i kapab eklersi nou lo la, se ki kapasite *Customs Division* pou kapab *monitor* e zer -. E si sa Lalwa ozordi pe donn sa divizyon plis fleksibilite, ouswa plis posibilite pou kapab zer domenn *duty-free*.

Akoz kot si nou pa vey byen i kapab annan en kantite *leakage* of reveni ki Sesel, ki pei i anmase, Gouvernman i anmase, pour kapab zer bann diferan program. Si nou pa vey byen, si napa bann kontrol, i riske annan bann *leakage* kot nou pa pe anmas sa kantite *tax* ki nou ti ava voudre anmanse.

E dayer letan mon pe get Liv Bidze, *excise tax* si mon pa tronpe i 2enm ouswa 3enm pli gro kantite *tax* ki pei i anmase pou kapab apartisyonn avek bann diferan departman. So

eski zot annan sa kapasite ozordi pou zer sa bann *duty-free shops or duty-free outlets* or *duty-free* landrwa ki *operate* dan *zone duty-free*?

Ou, eski zot osi annan – zot pe prevwar ouswa annan nide ki pou annan bokou plis sa bann antite ki atraver sa Lalwa pou profite pou kapab annan bokou plis sa bann antite. E ki manner nou zer zot, ankor parey mon ti pe dir.

E dezyenm Mr Speaker mon le vin lo sa *issue bonded warehouse*. Annefe ti en pwen ki mon ti fer resorti ler *Bills Committee* ti zwenn. Ozordi Sesel nou annan nou – pour sa groser pei ki nou ete pour sa groser marse. Nou annan nou en bon pti pe *bonded warehouse*, en? En bon pe *bonded warehouse*.

E mon ti fer konparezon avek en pei parey Sid Lafrik. Ki mon krwar – si mon byen en - I pa neserman annan menm kantite ki nou Sesel nou annan, *given* groser sa pei. So eski zot kapab donn nou en pti pe lesplikasyon ozordi, lo an se ki konsern *bonded warehouse*.

E ki bann mekanizm zot pe met an plas, pou asire ki ankor revini ki ganny kolekte e bann kontrol ki ganny mete an se ki konsern *bonded warehouse*, sa Lalwa pou

permet nou kapab *zero in* lo sa bann lenstitisyon, sa bann lorganizasyon. E fer sir ki nou anmas *maximum* revini atraver *excise tax*. San ki nou *squeeze* biznes.

Akoz mon krwar i enportan ki nou les biznes fleri. Nou les biznes debourye. Me solman ki nou annan en serten kontrol e ki nou annan sa kapasite pour *monitor*. Akoz parey mon'n dir komansman, enn bann *issues tax* li menm - la mon pe koz *Customs* an partikilye.

Enn bann *issues* se ki i annan retar lo tir *goods* lo por. I annan retar dan bann *processing*. E prezan nou annan bann Lalwa ki pe vini ki pe met *additional* regilasyon. So ki manner sa pou enpakte sekter biznes, pour ki zot *goods* i kapab ariv *to the market* pli vit posibil. E ki zot osi zot kapab fer biznes dan en lanvironnman bokou, bokou pli fasil.

Zis mon le azout en dernyen pwen Mr Chair, an se ki konsern bann *local producers*. Wi nou war, parey mon'n dir komansman i annan en *growth* dan prediksyon lalkol ek sigaret Sesel. E i de prodwir ki anmenn *significant amount of tax* dan kof Gouvernman ki kapab ganny distribye apre.

Me solman sa ki enportan mon krwar ler nou pe get sa Lalwa, se ki nou pa anmenn bann keksoz ki pou pez *growth* dan sa bann lendistri, *ok?* Pa pez *growth* dan sa bann lendistri. Pa anpes zot kapab prodwir.

E la mon pa pe mazin prodwir zis pour nou Sesel pour nou konsonm tou sa bann lalkol avek sa bann sigaret, me pour nou osi ouver loportinite pour sa bann lakonpanyen kapab eksplor bann lezot marse rezyonal. E pour kwa pa enternasyonal?

Mon konnen i annan enn spesifik isi ki'n konmans antre dan leksportasyon. Petet pa gro volim, me solman i pe fer serten leksportasyon dan bann *duty-free shops* partou. E serten laboutik sirtou Sid Lafrik. Pour kwa pa nou *Seychelles Breweries* - pour kwa pa atraver bann Lalwa fasilite nou *Seychelles Breweries* osi, pou al enternasyonal?

Nou konnen pou dir bann prodwir *Seychelles Breweries* i alaoter. Me annou fer sir ki bann Lalwa ki nou anmenn, i pa pe restrikte zot pour annan sa devlopman pou bouz enternasyonalman.

I pa pou zis bon pour koleksyon *excise tax* – *tax*. Me i pou bon osi pour koleksyon

additional foreign exchange revenue ki pou osi ed pei. So avek sa 2 pti pwen Mr Chair, parey mon bann lot koleg in dir ek Lalwa li menm, an term bann amannman bann zafer, nou pa vremen annan gran zafer aköz nou ti'n diskite lo la dan *Bills Committee*.

Me zis sa detruwa pti pwen ki mon ti a kontan *VP* avek son panel i konsidere, e zot donn nou e pep Seselwa en leklersisman lo la. Avek sa Mr Chair mon aret la. Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab Cosgrow. E dernyen entervenans ki tin endike i le koze lo sa Prozedlwa, Onorab Aglae? Mersi.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Bonzour *VP* ek ou lekip. Mr Speaker mon pa pou long lo sa *Bill*, me selman mon annan en pwen mon anvi fer sorti, e koman *VP* i la, sa size *bonded warehouse*. In ganny dir dan lepase ki sa 2enm pli gro *tax* ki nou anmanse se sa *excisable tax*.

E lekspektasyon par Finans sete *VAT* li menm li in *outperformed excisable tax*. E dapre *forecast* ki zot ti pe swete se ki ti kapab annan plis reveni ki ganny anmase atraver sa *excise tax*.

E swivan serten analiz ki nou war se ki malgre Lalwa pe ganny amande e ki mon swete ki Lalwa i ganny ranforsi dan son totalite. E sa ki sipoze pe *police* sa Lalwa, li menm li i ava annan sa resours kapasite pour li kapab enplimante. Mon pe dir sa aköz?

Dan Lalwa i kler lartik 81, 82 i koz en pe lo bann iregilarite ki kapab arive avek bann *bonded warehouse*. Sa i baze lo sa bann aktivite. E nou vwar pou dir bann deklarasyon parfwa e bann swivi ki nesesser, kot i konsern bann *bonded warehouse*, nou santi poudir i annan serten keksoz ki pa tro mars byen.

Ler mon pe dir sa Mr Speaker – aköz baze lo bann rapor ki Finans i fer resorti, Bann prodiksyon lokal ki pe ganny takse anba *excisable tax*, nou war ki bann lavant i fer byen - pe anmase reveni.

Me selman kot i konsern lenportasyon sirtou par egzanzp lalkol, bann ki bezwen enporte, nou war poudir reveni i pa sitan parey lo kote *excisable tax*, konpare ek lokal. I fer ou poz serten kestyon. Aköz nou pe war *still* en kantite sa bann prodwir pe antre dan pei. Me letan ou pe balans reveni, ki pe kolekte i poz serten dout. Balanse. Ki fer nou osi

mazinen, se enn bann size ki ti vin devan Lasanble en fwa baze lo en kestyon Minister Lanvironnman - letan nou ti pe koz anmas bann *can* ki enporte. E ki ti annan sa *refund* ki atase avek.

E lakantite ki ti'n ganny prozekte pou anmanse an term reveni. E la kantite *can* ki ti antre ti 10 fwa plis. Ki fer pou dir i bezwen annan *somewhere* ki serten keksoz i pe pase, ki pa ganny detekte.

E se la kot mon anvii anmenn sa pwen mwan kot i konsern *border control* avek bann ki responsab, avek bann deklarasyon ki ganny fer depi port of entry i enportan, ziskan ler ki sa komodite li menm li ki swa *raw materials*, ki swa sa *finished product* pou al antre kot sa *bonded warehouse*, i bezwen annan sa - mon bezwen met li koumsa - sa *ABC* ki ganny swiv, lo son totalite, san ki i annan okenn - Aköz dan Lalwa ozordi i fer poudir 79 i koz lo bann *bribery* ek *collusion*.

Eski - mon bezwen demann sa kestyon - eski i annan *bribery* ek *collusion* ki pe pase, ki pe fer Gouvernman pa pe kapab anmas sa kantite reveni ki ti'n prozekte, baze lo bann rikord ki'n antre?

So i fer ou poz bann kestyon pou vwar ki mannyer

nou kapab petet get sa bann *loophole* ki'n deza egziste, anba Lalwa. Kot serten pe - mon kapab dir rod tou fason pase pou li kapab pa pey serten sa bann *tax*. E osi menm si in antre dan sa *bonded warehouse* baze lo bann spesifisite ki Komisyoner i met devan. I kapab annan en laspe en sekirite mon kapab dir.

So vwala en keksoz ki mon krwar Komisyoner li menm, enn son manda akoz se li ki *designate* ki landrwa ki i pou *allow* pou fer en *bonded warehouse*. E osi parey Onorab Cosgrow in met devan, ki kantite osi ki nou kapab *allow*.

Akoz nou bezwen par fwa ler ou pe klasifye sa bann aktivite akoz plis ou annan diversifikasyon dan lekonomi, plis dimoun pe antre dan sa bann *trade* kot i konsern bann *excisable goods*, byensir pou annan plis demann pou annan bann *bonded warehouse*.

So nou konman en pei e Finans osi i bezwen tonm dakor anba *trade*, lo ki kantite petet ki nou kapab tolere, ouswa *allow*. Ouswa eski nou pou bezwen Gouvernman li annan serten fasilite ki ganny met devan pou kapab kategoriz sa bann *goods*. E dir vwala landrwa kot nou pe ganny dezinyen.

Me nou konnen poudir problemm lenfrastriktir i en problemm. I pa toutafe dan lavantaz ouswa Gouvernman pou war li kapab fer sa, pou annan sa bann *designated areas*. Me selman mon krwar i enportan pou nou ganny en plan ki konkret lo la.

E osi dan Lalwa Lartik i fer resorti se eski la ozordi letan Komisyoner li menm li pe dakor pou *designate* en landrwa - akoz Lalwa i dir ou i bezwen annan son plan - eski tousala pe ganny swiv ozordi?

Eski i ganny soumet bann dokiman nesaser kot sa Lenfrastriktir pou ete e ki son bann nivo sekirite ki atase avek e lekel ki ganny akse.

Tousala i bann keksoz mon krwar ki i enportan nou kler lo la, pou anpese ki letan komodite pe ganny mete avek dan en *bonded warehouse*, napa fason ki pe ganny zwe avek ouswa kot bann *dat -a* akoz ti fer referans ek *data* - pa ganny manipile ouswa zwe avek, ki *in the end* li menm Gouvernman pa pou anmase sa *tax*. ki i ti pe antisipe anmase. So sa i enn mon bann konsern Mr Speaker. Parey mon ti dir mon pa pou long lo la. Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab Aglae. Onorab Aglae ti dernyen entervenans ki ti'n endike i oule koze lo sa Prozedlwa. Donk aprezan mon ava envit Viz Prezidan pou son *Right of Reply*.

THE VICE-PRESIDENT
AHMED AFIF

Mersi Mr Speaker. Mon ti a kontan tou dabor remersi bann entervenans e mon ti a profit sa lokasyon pou esey donn otan detay ki mon kapab, lo bann pwen relevan ki zot in fer sorti. Enn bann konsern i paret ler mon pe ekout diskisyon, se lo kontrol.

E ki manner sa i pou afekte en nouvo Lalwa. Ki manner i pou afekte bann dimoun ki dan biznes ozordi. E petet pou konmanse mon ti a kontan eksplike ki *Excise Tax* par rapor avek lezot *tax* par egzanp *VAT* oubyen *customs duty*, li i en *tax* ki aplike pa lo valer sa keksoz. I baze lo kantite.

par egzanp lo en boutey labyer i pou dir i pa enterese avek pri ki ou pe al vann sa labyer, gete konbyen lit ou pe prodwir. Si ou pe prodwir sigaret, i pa enterese ek pri ou sigaret, i gete konbyen sigaret ou pe prodwi e i takse ou baze lo la kantite sigaret ki ou pe prodwir.

Si ou pe vann *fuel* i pa dir ou i pou takse ou 25poursan pri sa *fuel*. I dir lo sak lit ki ou vann, ou donn Gouvernman R8.50 - par egzanp. Se koumsa *Excise Tax* i marse lo prodiksyon, oubyen lo lenportasyon ki pas atraver Ladwann zot mezir la kantite ki pase.

Alor pou Ladwann kapab fer son travay dan en fason efektiv, i bezwen konnen. E ler nou pe koz lo bann sant prodiksyon;- Par egzanp sant prodiksyon labyer oubyen lalkol, i bezwen konnen ki kantite prodiksyon in annan dan en faktori.

Alor pou li konnen ki kantite prodiksyon ki'n annan dan en faktori;- pou li konnen ki bezwen pey *Excise Tax* i bezwen ziz sa dapre rikord ki sa faktori i garde. Lekel en rikord ki en faktori pou garde? Ki kantite materyo brit in enporte. Sa i en lendikasyon pou donn ou son prodiksyon.

I bezwen konn ki kantite lavant apard sa prodiksyon - konbyen in sorti dan son *warehouse* pou al ganny distribye? Se la ki i bezwen takse ou. Alors i bezwen annan rikord stok. Konbyen ki reste an stok e konbyen ki'n bouze pou al fer bann lavant.

Sa prodikter pou osi dir ou, poudir i annan en pe ki'n bouz pou al swa kot en *duty-free shop*, ki li i pa pou pey *tax*. parske i dan en *duty free area*. Oubyen in vann avek en *shipchandler*. Ki li osi i pa pou pey *tax* akoz i pe al lo en bato pe ganny konsonmen an deor teritwar Sesel.

Alors i pa en *tax* ki pou aplikab konman *excise* dan teritwar. Se sa bann keksoz ki Ladwann pou bezwen sirveye. I bezwen gard rikord kler pou li kapab konnen si sa sonm ki pe ganny remet ek li, lo en baz tou le mwan, i en sonm ki reel.

E pou li konnen si i reel i bezwen fer lestimasyon. Be pou li kapab fer sa byen, i bezwen kapab ganny akse ek bann rikord. I bezwen kapab annan en prosedir ki i met an plas.

E mon konpran sa konsern ki zot in eksprimen ki nou pa anvi met en birokrasi lo sa bann biznes. Ki prezan olye prodwi zot trouv zot pe zis gard rikord. Sa osi i en keksoz ki nou okouran.

E Ladwann i pe fer le nesese pou zot etabli atraver regilasyon bann sistenm, kler dan sa prosedir. Par egzanp, ki bann *form* ki ou pou servi pou ou rikord ou prodiksyon. I bezwen en keksoz senp;- ki bann *form* ki ou pou servi pou

dir konbyen ki'n al dan *duty-free*.

Konbyen ki'n al kot *shipchandling* pou zot konnen zisteman dan en fason ki konsistan atraver diferan faktori e bann sant prodiksyon, pou ki tou dimoun i ganny trete dan menm fason.

Akoz ou pa kapab annan en prosedir ki ou pe servi ek en gro faktori ki fer labyer ek limonnad, e ou annan en lot pou avek en boug ki en pti boug i pe prodwi en lot kalite lalkol.

So sa bann kontrol Ladwann pou met an plas atraver regilasyon. E mon espere e mon konnen ki Ladwann osi ki pe ekout zot ozordi - e nou konman en Gouvernman nou anvi en Gouvernman ki efikas, ki travay dan en fason modern, ki servi teknolozi kot nou kapab.

E nou *digitalise* otan ki nou kapab, pou fer sir ki tou sa bann keksoz i pa vin en fardo pou prodiksyon. Me nou selman nou bi se fer sir ki tou dimoun i pey a ki i merite. Sa Lalwa pa pe entrodwir nouvo *tax* li.

Sa Lalwa pe senpleman dir nou oule fer li pli senp, nou oule fer ki konmsi konsistan avek tou dimoun, pou fer ki zot tou zot remet zot *tax*. dan en fason parey - dan en fason zis.

Eski Ladwann i annan resours pou fer sa travay? Ladwann ozordi i annan bann dimoun familye sertenman avek *excise tax* e sa Lalwa. Me selman zot pou rod ankor resours adisyonnèl. Zot annan de *post* ki zot annan deza, ki pou annan eksper ki pou la akote zot, pou zot administre sa Lalwa.

Zot pou osi ganny sipor Odit pou kapab ede pou regarde si bann rikord ki'n ganny garde i korek, pou fer bann swivi si i annan mankman dan sa bann rikord.

E sa zot pou ganny lasistans avek Odit pou osi fer sa. So e si fodre dan bann Bidze ki pe vini a lavenir, Gouvernman a gete si fodre met en pti pe plis resours.

Zis pou zot lenformasyon Onorab *excise tax* ozordi i pe anmenn anviron R1.6bilyon, *tax* parmi anviron R9 bilyon *tax* ki Gouvernman i anmase avek tou lezot *tax*. *Business tax*, *VAT*, *income tax*, eksetera.

Excise i 1.6 dan sa 9bilyon. Alor i konsiderab i preski 18-19poursan. I en *tax* konsiderab. Lakol ek sigaret i anviron 400milyon dan sa. So en kar ladan ou kapab dir i lalkol. An grann parti sa *excise tax* ti lo *fuel*. Dan 728milyon ladan ki zis lo *fuel*.

So wi i en *tax*. enportan ler nou pe koz *bonded warehouse* e ler nou pe koz. Eski i annan *leakages* atraver diferan sistenm ki dimoun i servi pou evit pey *tax*?

Si ou demann mwan Onorab onnetman mon pa krwar i 100poursan. Ozordi imen i imen dimoun i toultan rod en fason pou bat sistenm. Pou pa deklar ou vre lavant, petet pou sey dir ki sa lenportasyon in al dan *duty-free*.

Me ou kantmenm war plito poudir i pa'n antre dan *duty-free* in sorti. In antre dan marse domestik. Sa bann keksoz i arive sa dan lapratik.

E sa ki mwan anvi reasir ou se atraver sa modernizasyon ki nou pe etabli. Non selman dan Lalwa li menm, akoz modernizasyon i vin en bout dan Lalwa, kot ou pou annan *form*, ou pou annan en sistenm ki konsistan ki tou dimoun pou fer parey. Sa pou ede pou redwir en pe.

Me osi dan *training* ki nou, nou bezwen mete avek nou *staff*. Akoz *training* osi mank *training* i kapab ede pou annan *leakage*. Akoz en dimoun i kapab *mislead* ou lafason i prezant ou rikord, akoz ou pa ase konpetan. I pa neserman

ki ou koronpi. Byensir si ou koronpi pli move ankor.

Alor Gouvernman pe met an plas atraver sa Lalwa, sa *training* ki pou nesese pou bann zofisye, sistenm ki pou bezwen pou akonpany sa *excise tax*. E byensir nou toultan sirtou dan tak nou bezwen konsyan ki sa *risk* bann move eleman ki antre, ki kapab ede pou fer *leakages*. Nou konnen sa *risk* i egziste.

So nou, nou bezwen fer tou le nesese atraver tou nou mwayen pou nou trouv bann landrwa kot sa *risk* i pli o, adres li e otan ki posib elimin li. I pa pou toultan posib pou elimin li 100poursan.

Selman sa ki mon kapab asir ou se nou pou met sa zefor pou nou fer li. E an fezan sa nou pa krwar ou bezwen zis neserman fer keksoz vin pli difisil e birokratik, akoz ou pe sey kontrole.

Me ou devret fer li en fason ki *smart*, en fason ki nou koup en kantite sa bann keksoz. Nou bi prensipal se pou ogmant *excise tax*.

Pou ou lenformasyon Onorab *excise tax* in ogmante pandan bann lannen ki'n pase. E si mon kapab donn ou en sif an 2021 par egzanp *excise tax* ti R1.2 bilyon. An 2022 sa lannen nou estimen *actual* pou fini

avek R1.5bilyon e lannen prosenn dan Bidze nou ekspekte R1.6 a R1.7bilyon.

So i pe ogmante. So savedir *tax excise* li menm i pa'n ogmante son tarif. Be selman koleksyon pe monte. Mon mazine lekonomi pe agrandi osi, alors i annan plis prodiksyon, i annan plis konsonmasyon. E son nivo alors i monte.

Me selman mon dakor avek ou, i en *tax* konsiderab pros 20poursan tou koleksyon *tax*. Nou bezwen port latansyon avek. Nou bezwen pran tou mezir ki nesese pou nou kapab asire, ki nou pou kolekte sak sou ki nou bezwen kolekte atraver sa.

Mon espere mon'n adres laplipar bann pwen ki'n ganny souleve e mon kont lo zot sipor ankor enn fwa, pou vot an faver merit sa *Bill*. Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi pou sa *Right of Reply* Vis-Prezidan. Donk aprezan moman in arive pou nou pran en vot lo merit zeneral sa *Bill*.

Donk mon ava demann tou bann Manm ki an faver pou endike silvouple? Mersi. Okenn Manm ki kont? Mersi Madanm Clerk.

Vot lo *general merit of Excise Tax Bill, 2022*, i annan

23 Manm ki'n vot an faver, okenn Manm pa'n vot kont, okenn Manm pa'n *abstain*.

Baze lo lakantite ki annan de Lasanble, sa vot in pase par linanimite. Mersi.

Aprezan mon ava demann Madanm Clerk pou fer *Formal Second Reading of the Bill*.

MADAM SPEAKER

Mersi Mr Speaker. *A Bill for an Act to provide for the imposition and collection of excise tax. To repeal the Excise Tax Act Cap. 264 and to provide for other related matters.* Mersi Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Madanm Clerk. In ariv le moman pou nou al dan Staz Komite. Onorab Andre i *Chairman Bills Committee*.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker par lefe ki napa lamannman - lamannman in fini ganny fer letan in ganny re-pibliye, mon pe *move* ki nou sot Staz Komite ...

MR DEPUTY SPEAKER

Panel pe dir i annan de pti amannman.

HON CLIFFORD ANDRE

Wi savedir sa i sorti kot *panel*. Nou ava al dan Staz Komite alors.

MR DEPUTY SPEAKER

Wi, nou a demann Serzan pou met nou dan Staz Komite, ki nou a kapab pran de pti lamannman. Mersi.

Nou ava *proceed* mon ava demann *Senior Draftsperson* Mr Victor Pool pou sinyal nou ki bor nou pou pran sa de lamannman?

SENIOR DRAFTSPERSON **LEGAL VICTOR POOL**

Thank you Mr Chair. Mr Chair mon'n zis apersevwar de pti lamannman la, ki pa de gran lamannman. So mon ava zis met devan Lasanble.

Bon lo paz 48 seksyon 8(3) kot 'b' i vin *"enters premises that is subject to an order under section 44(2) i devret vin 44(5).*

Apré dan 'A' osi anler *fails to notify the Commissioner as required by section 69, i devret vin 68.*

MR DEPUTY SPEAKER

Mr Victor. Onorab Andre pe demann laparol.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair eski Mr Pool i kapab repet sa, akoz

pou nou gete ki volim sa lamannman, si i sibstansyel oubyen i pa sibstansyel.

Akoz i annan serten kriter ki nou bezwen fer. E i dir lo paz 48, lo paz 48 si i kapab re-gid ankor en pti pe pou kapab konpran? Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi.

SENIOR DRAFTSPERSON POOL **LEGAL VICTOR**

Thank you i zis bann cross reference ki mon'n fek apersewar la, en? So kot 83(1) (a) lo premye cross reference kot i dir section 69 i devret vin 68 - that's the first.

HON CLIFFORD ANDRE

(Off-Mic)

SENIOR DRAFTSPERSON POOL **LEGAL VICTOR**

Ya. Section 83(1)(a). Section 69 i vin 68. Ok? Apre (b)' - 83(1)(b) kot i dir section 44(2) i vin section 44(5).

Apre dernyen lamannman i lo seksyon 44(5) nou lir sa sentence;- i dir "the Commissioner may at any time enter any premises described in a notice under sub sections.

Nou kapab dir sa 's' la i ava vin *sub section 1* apre nou ava *delete* sa "or for". Akoz *sub section 4* anler pa pe koz lo okenn *notice*, zis *sub section 1* ki annan *notice*. *That's it.*

MR DEPUTY SPEAKER

Onorab Andre ou annan en *query*?

HON CLIFFORD ANDRE

Wi sa dernyen lamannman Mr Pool ou kapab re-gid nou ankor. *I still lo 83(1)?*

MR DEPUTY SPEAKER

Non i lo 44.

HON CLIFFORD ANDRE

44 savedir nou pe tourn an aryer?

MR DEPUTY SPEAKER

44(5) savedir lo paz 33. 44(5).

HON CLIFFORD ANDRE

Mr Chair si i kapab repete pou fer sir nou'n ganny li korekteman. Mersi.

SENIOR DRAFTSPERSON POOL **LEGAL VICTOR**

Ok kot Seksyon 44 sub section 5. Ler ou ariv kot dezyenm laliny kot i dir "in a notice issued under sub sections" nou delete sa 's' ek sub sections.

Apré nou *delete* sa “or for”. I pou annan zis *sub section* 1 ki pe ganny *reference to*. Ok? *That’s it*.

MR DEPUTY SPEAKER

Onorab Andre.

HON CLIFFORD ANDRE

Mon pa war okenn *issues* an referans avek sa Mr Chair, akoz i pe senpleman fer bann referans avek bann seksyon ki’n ganny amande, ki’n ganny *renumbered*. So i pa sibstansyel akoz i pa sanz nanryen vreman *per se*, avek sa mon krwar nou ok. Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi pou sa Onorab Andre ki Chair *Bills Committee*. Donk *my understanding* i se ki napa ankor lamannman. Donk nou ava *reconvene* dan Lasanble. Mersi Serzan.

E mon ava demann *Chief Whip* Arissol pou Mosyon *for Third Reading of the Bill* silvouple;- savedir i ava *Bill as amended*, en? Mersi.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Mon ti a kontan Mr Speaker anba *Order 76(1) move* ki *Excise Tax Bill 2022 as amended* i ganny lir en Trwazyenm Fwa.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab. E mon ava demann Onorab William pou segonde.

HON WAVEN WILLIAM

Mr Speaker *motion is seconded*. Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab William. So nou pou pran en vot *for Motion for Third Reading*. Nou pou pran en vot so nou demann tou bann Manm ki an faver pou endike silvouple? Mersi. Okenn Manm ki kont? Mersi.

vot lo *Formal Third Reading Excise Tax Bill 2022 as amended*, i annan 22 Manm ki’n vot an faver. Okenn Manm pa’n vot kont, 3 Manm in *abstain*. Vot in pase.

Prezan mon ava demann Madanm Clerk pou fer *Third Reading* silvouple.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *This Act may be cited as the Excise Tax Act 2022*. Mersi Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Madanm Clerk. Alor sa i anmenn nou lafen nou premye Prozedlwa parmi sa detrwa ki devan nou.

Mon ava remersi *Panel* ki’n avek nou bomaten dirize

par Vis-Prezidan Ahmed Afif. Remersi Mr Morin ek *Trade Consultant* kot Minister Finans, Planifikasyon, Ekonomik avek Komers e Mr Paul Barrack ki Asistan Komisyoner pou *Customs*, e osi Mrs Cindy Blackmore ki Direkter *Inland Revenue*.

Nou kapab pran *break* la. Bann zofisye in arive, ki zot panse bann –? Nou pran? So nou ava pran en *technical break* pou *sanitise*. Nou ava remersi bann ki lo *panel* ki pou ki nou.

Mr Victor pe reste, *VP* pe reste Alor bonn kontinyasyon lazournen. Nou ava pran en *technical break*, nou a *sanitise* pou fer lot delegasyon antre. Mersi.

(technical break)

MR DEPUTY SPEAKER

Bon nou rebran nou travay aprezan. Dezyenm *item* lo nou lord travay se konsiderasyon *Proceeds of Crimes (Civil Confiscation) (Amendment) Bill 2022. Bill 28 of 2022*. E nou ava akeyir *panel* ki fek zwenn nou pou konsiderasyon sa Prozedlwa. Vis-Prezidan Ahmed Afif i ankor avek nou.

Mon ava akeyir Mr Francis Songoire ki *Deputy Commissioner of Police*. I annan osi *Superintendent* Neville

Thaver ki *Commanding Officer* kot *FCIU*, e osi Mr Victor Pool ki *Senior Legal Draftsperson* kot *Attorney General's Chamber* i avek nou.

Mon ava demann *Chief Whip* pou Mosyon *for Second Reading of the Bill*.

HON SANDY ARISOL

Mersi Mr Speaker. Bonjour nouvo delegasyon ki fek zwenn nou. Mr Speaker anba *Order 69(2)* mon oule *move ki Bill Proceeds of Crimes (Civil Confiscation) (Amendment) Bill 2022* i ganny lir en Dezyenm Fwa. Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab Arissol. Onorab William?

HON WAVEN WILLIAM

Mr Speaker *the Motion* is *seconded*. Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab William pou segonde. Mon ava aprezan envit Prezidan Afif pou fer lentrodiksyon *Bill* silvouple. Mersi.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi bokou Mr Speaker. Bonjour Mr Speaker ankor enn fwa, bonzour tou bann Manm Onorab e tou dimoun a lekout.

Mr Speaker sa *Bill* ki devan nou *Proceeds of Crimes (Civil Confiscation) (Amendment) Bill, 2022*, i enn ki mon konpran apre ki ti ganny prezante avek Lasanble Nasyonal, in annan en pe deba lo nivo *Bills Committee*.

E dan sa enteraksyon avek Gouvernman, zot in propoz ki sa *Bill* i vin bokou pli senp, ki menm son *Bill* ler ti drafte ti ete. E annefe lesansyel dan sa *draft* finalman ki'n ganny sirkile konman en amannman – (e mon konpran poudir *Bills Committee* atraver son bann Manm zot pou propoz en amannman dan Staz Komite) esansyelman sa *Bill* sa bi se retir definisyon en *police officer* anba sa Lalwa.

Ki rezon i pe retir sa definisyon sa *police officer*, se senpleman, pou fer ki dan administrasyon sa Lalwa, ki li menm i fer referans avek en zofisye lapolis.

Dan sa referans si ou pa definir li avek en ran dan lapolis. I vedir nenport ki zofisye lapolis ki pe *handle*, ki pe administre okenn aksyon anba sa Lalwa, i kapab fer li.

Tandis ki sa ki egziste ozordi i ensiste ki sa zofisye i bezwen en Zofisye avek en serten ran par egzantp Sirentandan. Lentansyon deryer tir sa restriksyon, se ki

dan lapratik lapolis i santi -dan lapratik ki avek zot bann zofisye ki pe *handle* sa *case*, i annan ki pa neserman annan en ran Sirentandan oubyen Lenspekter, ou nenport ki ran. Me se zot ki familye se zot ki annan leksperyans dan sa ka e zot konpetan.

Alor Lapolis ti anvi met lanfaz lo konpetans zot zofisye e pa lo ran en zofisye. Alors si i pou al devan en avoka, si i pou al devan en Lakour se sa zofisye e son kapasite ki anba Lalwa, nou pe konfyete sa responsabilite avek Lapolis pou fer li.

Se sa esansyelman lamannman ki devan nou, *repeal the definition of police officer*. Ki vedir partou kot ou pe fer referans avek *police officer* - i en zofisye lapolis.

Nou pa pe met en lyen avek sa ran, nou pe konfyete sa responsabilite lo Lapolis. Parske zot santi dan lapratik se diferan zofisye ek diferan ran ozordi ki pe anmenn bann ka Lalwa.

E alor zot ti a prefere ki nou retir sa restriksyon pou sa kapab mars dan en fason pli efikas.

E vwala Mr Speaker se sa lamannman ki devan nou. I en pti lamannman me i pou anmenn en gran benefis an

term loperasyon lefikasite Lapolis.

Mon espere ki mon lesplikasyon i ase kler. Mon espere ki nou pou ganny sipor Lasanble Nasyonal pou sa lamannman. Mersi bokou.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan pou lentrodiksyon lo *Bill*. Aprezan *floor* i ouver pou deba lo merit zeneral sa *Bill*.

Onorab Andre e mon ti ava kontan osi bann lezot Manm ki le entervenir pou endike pandan ki Onorab Andre pe pran laparol silvouple. *Proceed* Onorab.

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker dan tou ziridiksyon a ler aktyel i annan bann lareg, bann Lalwa ki pe ganny met an plas, pou fer sir ki *proceeds* ki en dimoun i gannyen sorti kot krim, i ganny adrese e i ganny sezi.

Parey mon'n dir dan lepase letan sa Lalwa in vini, i annan diferan faktor e mwan konman en avoka ki en *Defence Lawyer*, mon toultan esey mon mye pou mwan asiste Lotorite me osi pou defann mon kliyan, parey Konstitisyon i donn mwan sa devwar pou mwan fer.

Dan sa konteks ki la Mr Speaker, mon konpran lozik -

mon konpran lozik. Avan ti en Sirentandan, epi Lapolis in vwar ki ran Sirentandan, i *sort of minimal* dan sa domenn ki pe ganny travay lo la. Alors i ti fer desann pou vin Lenspekter. E letan i ti fer desann pou vin Lenspekter, i ti dir *Inspector or above*.

Savedir en dimoun ki ti en Lenspekter akoz avan ki manner i ti dir i dir *above the rank*. So i ti annan en defayans, so in aranz sa pa dir ki poudir en Lenspekter, e en dimoun par lao.

E la definisyon pe ganny tire totalman. Parey mon'n dir Mr Speaker mon konpran lozik me mon ti a demann Lapolis - e avek *VP* ki la pou donn nou sa langazman ki sa dimoun letan i pe *swear* en *affidavit*. Akoz sa *affidavit* i senpleman on a *mere suspicion*.

Ki sa *suspicion* menm si i dir ou on a *mere suspicion* i bezwen osi annan serten eleman koroborativ ki vin avek. Ki demen en dimoun i pa dir swa Msye x e li akoz i en gard. I war Msye x i fek aste en *BMW*. Prezan i dir be nou *suspicion* - nou sispekte *sorry* ki sa msye ki pase dan sa loto oubyen sa madanm ki pe pase dan sa loto, in *derive* sa prodwi *from proceeds of crime*.

Akoz mon dir sa Mr Speaker, set akoz par ler nou vwar bann *case* ki vin Ankour, kot sa dimoun annefe i ganny akite. Annefe i ganny akite pou en krim ki in ganny sispekte pou komet, met selman i annan en *Proceeds of Crime Application* ki pe swiv oubyen, ki'n *ensue* menm avan en konklizyon.

Mon konpran sa eleman kot nou dir *dissipation of* sa bann propriyete i kapab arive. Alors pou anpes sa, i annan en *simultaneous application* ki ganny fer.

Me sa *simultaneous application* i bezwen ganny fer lo *substantial grounds*. Ou konnen sanmenm sa mwan mon dir ki mon ti a swete, ki nou amann Lalwa kot i pe mete *substantial grounds*. Akoz *substantial grounds* i en baz ki ou bezwen *it needs to be substantiated*.

Sanmenm sa i dir ou *substantial ground*. I ava annan deba kot dimoun a dir mwan si *substantial*, alors sa dimoun i kapab al *temper* avek, oubyen ou bezwen pran letan pou rod sa *substantial ground*.

Be mon mazine se sa en rezondet par deryer en *investigation*. Se pou ou kapab ganny e prezan *natural justice* osi. Pou ou kapab fer sir ki sa ki ou pe anmennen i

substantiated avek serten nivo levidans, pou kapab dir ki poudir sa dimoun wi sa propriyete in ganny *from proceed of crime*.

Akoz ou konnen ozordi ki mannyer i ete, dan son totalite si en dimoun i *involved* dan en aktivite, oubyen ou sispekte ki i *involved* dan aktivite ilegal, alors tou so propriyete i ganny konsidere koman *proceeds of crime*.

I kapab avan i ti antre dan aktivite ilegal, son granmanman ti donn li en lakaz, avek en pti pe larzan, ki'n kapab aste en loto. So ou konpran? Konmsi mon pe sey dir sa.

Mon konnen sa lamannman i pe tir Lapolis. Be akoz mon pe dir sa bann laspe, akoz mwan mon *involve* avek sa bann kalite *case* letan i vin Ankour. E mon'n fer bokou. I annan ki'n mon'n gannyen, i annan ki mon'n perdi. Parey i normal dan tou sekter travay.

Me rezondet akoz mon pe dir sa *VP*, set akoz letan nou pe dir en dimoun *of any rank*, i pou *swear* en *affidavit*. Son konpetans osi, i bezwen la, pou li kapab vin anba *cross examination*, letan nou bann avoka la defans nou pe *cross examine* li, an referans avek sa *affidavit* ki in *swear*.

So pou asiste Lotorite mon konpran e mon an prensip dakor avek ki nou bezwen, letan en dimoun pe *investigate*, kapab fer li, *swear en affidavit* akoz i ganny fer dan *case ANB*, ki nou nepli annan *ANB*.

Be selman dan *case* drog ki *ANB* ti fer, so sa zofisye ki pe *investigate*, irespektiv of son ran, li i ti kapab *swear en affidavit*. Alors mon pa war okenn rezon akoz, ki sa enn dan sa konteks pa kapab ganny fer.

Me selman parey mon pe dir, mon ti a swete ki letan nou pe fer sa, pou nou annan en *case* ki for - sa dimoun ou bezwen fer sir ki tou son bann levidans, i pa *fictitious – sort of*.

I fonde lo bann fe. E prezan pran si par egzanp - parey mon'n dir, si i annan en dimoun i annan 2 loto, en loto ou kapab zistifye ki pou dir in ganny avek son *loan*, annou pa bezwen pran sa pou nou anmennen, akoz i gat letan Lakour. I gat letan sa zofisye ki pe travay lo la.

Selman si i annan levidans ki konkret, ki'n vwar pou dir sa loto i *of proceeds of crime* - akoz ou konnen par ler nou sezi R100mil ek en dimoun, nou sezi tou keksoz, annandler i plis ki R100mil. Be i pa kapab *proceeds of crime* si i plis ki R100mil.

So if you say the crime committed is valued at one hundred thousand Rupees, mon a konpran ki nou sey sezi *assets* ki of that value. Apre si nou war lezot keksoz. Oubyen nou war larzan ki in fer, dan lezot fason, nou kapab anmenn sa.

Avek sa 2 pti mo Mr Speaker, mwan mon pou donn sipor sa lamannman, me selman parey mon'n dir *the word of caution exist*. Demen letan Lakour ou pe gete ki mannyer sa konteks, sa Lalwa ti vini, i ava kapab pran konsiderasyon, *intention of the Parliament, with regards to passing this law*.

Avek sa 2 pti mo, Mr Speaker mon ti a kontan remersye ou pou ou latansyon. Mon ti a kontan osi a sa staz dir ki, mon oule felisit *Bills Committee* ki ou en Manm lo la, pou sa travay ekselan, ki nou pe fer.

Konsidere ki nou annan 13 Lalwa, e nou'n toulezour pas lo enn avek bann *sponsors*. E mon kontan dan sa konteks *VP*, ki Minis Zafer Entern in pran konsiderasyon, bann rekomandasyon ki nou'n met devan. Se sa akoz ozordi nou pe vwar en Lalwa ki - i pa senp. I annan bann lenplikasyon, bann konsekans ase grav.

Me selman dan son totalite, ler nou pe gete i senp. Akoz nou pe zis tir en definisyon dan Lalwa. Avek sa de pti mo, mon ti a kontan remersye ou. Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab Andre. Nou annan prosen entervenans Onorab Loze, ki probableman pou koz en pe plis ki 5 minit *right* Onorab?

Wi, so ki nou ava fer, nou a zis pran *break* la. Nou ava retournen 11er. E letan mon retournen 11er, i annan 3 manm ki'n endike zot oule koze. Apre sa mon pa war personn.

Sa i annan Onorab Loze, Onorab Cosgrow, Onorab Pillay. Donk nou ava pran *break* la e nou avar retournen 11er. Mersi.

(BREAK)

MR DEPUTY SPEAKER

Welcome back tou dimoun, e nou pou kontinyen avek deliberasyon lo Prozedlwa ki devan nou an se moman. *Proceeds of Crimes, (Civil Confiscation) (Amendment) Bill, 2022, which is Bill No.28 of 22*, prosen entervenans lo lalis se Onorab Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker keksoz ki nou bezwen komans avek ozordi, se ki sa zafer ran dan sa Lawa en lamannman ki ti anmennen an 2021 - si mon pa tronpe - par Minis Zafer Entern, Minis Fonseka.

E i en pti pe regretan ki Minis Fonseka pa la ozordi, pou eksplik sa *repeal*. Be selman nou konpran la sityasyon, i lo *overseas mission*. Be selman nou bezwen sitye la sityasyon ki sa set en keksoz ki fek fer.

2enm keksoz ki nou bezwen dir, byen lo komansman se ki i bezwen annan en lekspresyon sipor, e respe sorti kot Lasanble Nasyonal, pou al ver Lafors Lapolis, pou sa bann travay difisil ki annan devan zot, pou zot fer.

So mon ti a kontan mon menm mwan, lo mon kote personnelman e lo non mon *Caucus*, *affirm* nou sipor pou Lafors Lapolis e nou respe pou sa travay difisil ki zot annan pou fer.

Sa ki lot keksoz ki mon oule aborde, se ki i annan en pti pe konfizyon. Mwan mon santi mwan en pti pe konfize ozordi. Lalwa in vin devan *Bills Committee*. *Bills Committee* in fer serten travay e in annan serten lesanz ant Gouvernman - serten *back and forth* ant

Gouvernman avek *Bills Committee*.

E i vin devan Lasanble dan form ozordi. Be sa ki *VP* in prezante bomaten, dan son prezantasyon. In prezant lespri sa ki *Bills Committee* ti met devan. Prezan nou, e piblik ki pe ekoute deor pa konnen li, ki ti lentansyon Gouvernman.

Akoz pa ti sa lamannman orizinal Gouvernman. Sa lamannman in vin dan laform ki'n vini, apre enteraksyon ant Gouvernman ek *Bills Committee*. Be *VP* bomaten dan son lesplikasyon, in esansyelman eksplik lamannman *Bills Committee* - pa lamannman Gouvernman.

E *therefore*, nou pa konnen nou kwa ki ti lentansyon Gouvernman. Ki Gouvernman ti anvi fer e piblik deor napa en nide kwa ki Gouvernman ti anvi fer par sa lamannman. Ki'n ganny - si mon kapab servi sa mo - detournen par *Bills Committee* pou retir bann konpleksite.

E mwan prezan kestyon ki mwan mon bezwen poze, aköz ki sa lamannman in the *first place*, ti vin avek sa zafer *Law Enforcement Officer* ladan?

Mon poz sa kestyon avek Minis Mr Speaker, aköz mwan mon'n devlop *trust issues* avek Gouvernman, lo tou sa bann

Lalwa *AML/CFT* lo tou sa bann *AML/CFT amendments*.

In fact si i annan en keksoz ki mon ti a kontan propoze, ki Gouvernman i fer, se mon pa konnen si zot pou fer sa atraver *Law Review Commission*. Be mon santi ki i irzan, ki Gouvernman i pran, tou, tou, tou sa bann lamannman ki'n ganny fer anba *AML/CFT*. Asiz avek, vwar, gete kot i annan fot, vin avek *one consolidated amendment*, met lord dan tousala silvouple. Met en lord, met prop, ki nou kapab ganny en bon keksoz.

Nou pa pe kapab kontinyen kwen tapi koumsa *piecemeal*. 2021 nou met Sirentandan, 2022 nou tire sepa Lenspekter, sepa Sirentandan - *whatever*. Nou ti'n met ran, nou'n tir ran. Nou bezwen apros sa louvraz koman en travay ki nou pe fer pou pep Seselwa.

E mwan mon'n toultan dir zot mwan, otan ki mon *trust* sa ki zot pe fer, mon pou siporte mwan. Be i annan keksoz ki zot fer, ki mon pa konpran. Mon pa konpran kot zot pe vini, kote zot pe sorti avek!

So, pou met en lord dan tousala silvouple, fer li koman enn bann premye travay lo *Review Commission*. Asiz ek tou

sa bann Lalwa ki nou'n amande.

Whether nou'n amann li pou en *case* partikilye. *Whether* nou'n amann li pou dibyen zeneral sa pep. Annou asiz avek, met en lord dan tou. Vin avek *one consolidated amendment*, pou tou sa bann *AML/CFT Bills*. Enn fwa pou tou Lasanble nou ava asiz avek, nou a dir vwala direksyon ki nou pei i oule ale.

Whether i sa ESSAMLG ki'n fer nou fer. *Whether* nou menm nou, nou'n les li *in under the radar*. Annou apropte sa bann keksoz. Akoz mon garanti zot, i pa pe fer louvraz bann *juriste* la lot kote dan *Palais de Justice* fasil sa. Nou pa pe rann zot lavi fasil, par sa bann keksoz ki nou isi anndan nou pe fer.

E mon pou dir en keksoz la ozordi ki rar mon dir, mon agree sa ki Onorab Andre in dir boner. Mon agree, mon tonm dakor. Nou bezwen limit en pe sa bann keksoz e par agree sa ki Onorab Andre ti dir. Mon pe agree avek sa ki Onorab Ahmed Afif ti dir.

Akoz in dir sa bann keksoz dan le pase li. Nou bezwen limit pouvwar Gouvernman, pouvwar Leta *rather*, pou li nwir lavi son sitwayen. Nou pa kapab zis donn Leta en

pouvwar Absoli, pou li vini nwir lavi en sitwayen. I pa kapab koumsa. I bezwen annan serten *checks*.

E nou bezwen arete sa zafer ki si nou anvi amann *Land Registration Act*, nou vini nou amann li atraver Lalwa ACCS. Prezan i kree *anomaly* laba dan *Land Registration Act*, zis akoz nou annan bann *AML/CFT requirements* lo nou. Nou'n fer...tro..bokou...sa...bann...keksoz.

E lot keksoz Mr Speaker nou pou vwar ki toultan an Desanm, ler Lasanble pe al frenmen la - e la mon pe koz depi avan (eskiz mwan - mon pa pe akiz Gouvernman *LDS* mwan) in toultan koumsa, Finans ler i dir ou Desanm i vin avek en ta sa bann lamannman *AML/CFT*!

Ou lanmwel i brile, pe sey konpran kwa ki zot pe sey dir nou. Sa enn bann keksoz osi ki fodre nou arete sa. Minister Finans i bezwen met son lekor en pe annord li osi, avek sa bann keksoz.

Be selman mon retourn lo mon pwen ki mon pe sey fer. Mon ti a kontan konpran akoz sa zafer, *law enforcement officer* ti vini, e *Law Enforcement Agency* akoz i annan zis 2.

I annan zis ACCS avek Lapolis. I annan zis 2 *Law*

Enforcement Agency Sesel - *FCIU* in tonbe. *I mean FIU* in tonbe li i en antite aparantyer Lapolis Sesel. I pa an deor e apar avek Lapolis Sesel.

So si lentansyon sete pou donn pouvwar *POCCCA ACCS*, eski sa lentansyon i ankor la? Akoz *ACCS* i annan en ta pouvwar li ki nou'n donn li! Nou'n donn li en kantite pouvwar! nou'n donn li *constabulary powers*.

Nou'n donn li pouvwar pou li fer *search*; nou'n donn li pouvwar *prosecutorial*. Mon krwar sel keksoz ki i napa se pouvwar pou li fer *seizure* anba *POCCCA*. So si nou pe dir ki nou bezwen donn *ACCS* pouvwar, fer lasezi anba *POCCCA*, be mon krwar nou bezwen met li kler.

Annou vini, met li kler ki nou pe donn *ACCS* pou li fer lasezi anba *POCCCA*! *Let's not try to sneak it in through the back door*. Met li kler nou fer en deba lo la, i fini *we move forward*.

I annan ki pou agree, i annan ki pa pou agree. Mwan personelman, mon pou dir zot fransman mon pa pou dakor! Mon pa pou dakor! Si ou'n komans ou *case* anba *AML*, fini li anba *AML*. Akfer oule pran ou *case* ki anba *AML* al trenn li dan *POCCCA*?

Pou retourn sa bann menm manni ki Irlande ti pe fer avan. Anba *AML* personn pa kapab fer *deal*, anba *POCCCA* ou kapab. So si nou pou gard respe nou bann lenstitisyon, mwan mon sizere ki nou gard respe nou bann lenstitisyon.

E nou bann lenstitisyon i ganny *held to the highest testing*. Nou pa kapab nou menm nou isi anndan pe fer en bann keksoz ki montre ledwa lo bann Lenstitisyon, atraver bann lamannman ki nou pe fer. So annou kler.

E Lapolis li menm. Lapolis osi i bezwen vin dir nou, akoz? Eski zot annan serten problem ozordi? Eski zot annan problem dan ran ki zot santi nesosite, ki zot bezwen tir ran?

Akoz ozordi nou pe ganny dir ki, bann zofisye lapolis i kapab fer. Bann zofisye lapolis i kapab al devan Lakour e defann *case*, pou lekel ki zot in fer sezi. Mwan mon pa pou retourn dan bann keksoz ki ti ganny dir an 2021, mwan, ler ti met ran.

Be selman mon zis met devan Lasanble ki pa sa ki nou ti ganny dir 2021. Mwan mon fermeman krwar ki wi, Lapolis i annan kapasite. Menm si la gro Desanm zot in met 64 sepa 65 zot kapasite a laport - *including* en Depite Komisyoner. Selman zot annan kapasite.

Akoz ou bezwen annan si ou pe fou dimoun a laporte, gos, drwat! Be Lapolis i bezwen eksplik nou ou fek sorti devan nou la, kot ou'n rekizisyon en gro Bidze. E ou pa ti dir nou ou annan *issues*. So si ou annan *issues*, dir nou, si ou annan *issues* eksplik nou. Nou ava konnen e nou ava *move forward from there!* Mersi Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab. Onorab Aglae, wi pa ou. Onorab Cosgrow, *sorry*.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon war mon ou osi bomaten, ou osi konfize parey mwan. Annefe Mr Chair, ler mon pe get sa bann lamannman ki devan nou ozordi, anmennen par kote Gouvernman, mon en pe konfize, mon bezwen antre en pti pe dan menm laliny avek Onorab Loze - mon en pe konfize. E keksoz i pa kler ozordi parey nou ti a swete.

Annefe ler mon'n ekout *VP* bomaten, mon realize ki pou dir Vis-Prezidan osi, i pa neseserman kler lo sa bann lamannman ki'n anmennen.

E la mon pou re antre ankor en pti pe dan sa ki Onorab Loze - Tan ki mwan osi koman en Manm *Bills Committee*.

Nou ava dakor Lasanble ki pou dir lentansyon orizinal - e ler mon pe dir lentansyon orizinal se *Bill* ki ti prezant devan *Bills Committee*;- avan bann lamannman ti ganny fer, ti annan en lot lentansyon par Gouvernman, ler zot ti pe mazin re vwar sa Lalwa *POCCCA*.

Annefe ladan ti annan lentrodiksyon de nouvo definisyon. Definisyon *law enforcement* avek definisyon *Law Enforcement Agency*. E apre ki'n annan bann deba bann diskisyon avek *Bills Committee*. Annefe, zot in vin avek lentansyon e osi rekomandasyon *Bills Committee* dan en sans.

Kot ozordi nou pe war zis en lamannman, senp, "*repeal the definition of police officer.*" *Now* Mr Speaker, mon krwar pou nou kapab konpran byen sa, pou kapab piblik Seselwa konpran byen sa, nou bezwen *go back to the original* Lalwa. Kot oparavan e mon krwar Onorab Andre osi in koz lo la, oparavan Lalwa ti fer provizyon pou annan en Sirentandan koman, sa zofisye ki kapab fer lasezi.

Mon krwar lentansyon Lalwa sa letan, sete ki nou annan en zofisye en ran, ki annan en serten responsabilite. E ki annan en serten kapabilite,

pou kapab antreprann sa bann lasezi.

Me ki nou'n war 2021 - ane an 2021 ti annan en lamannman dan sa menm Lalwa kot Gouvernman dizour ozordi, ti vin ek en lamannman, pou re defini sa term zofisye lapolis dan Lalwa. E zot ti entrodwir a sa letan 2021, lannen pase sa term koman en zofisye ran Lenspekter.

Ki dapre mon resers ti en Sirentandan i pli o, sa Lenspekter i pli ba. E mon konpran osi ki nou'n dir, nou broader en pti pe spesyalizasyon. Dimoun ki kapab fer sa lasezi. Nou ganny en pti pe plis dimoun dan Lafors Lapolis, ki kapab aplik sa Lalwa ler i annan en lasezi.

Me Mr Speaker bann menm largiman ki ti ganny fer, sa letan, menm letan ti pou tir ran Sirentandan pou met Lenspekter, sete bann menm largiman ganny fer ozordi, par Vis-Prezidan Afif sa letan Onorab Afif avan.

Me la ozordi nou war en lot lamannman, ki pe dir annou tir *altogether* tou sa bann ran. Annou met li senpleman koman en *police officer* - senpleman e sa i ava aplik pou tou.

Now zot a kapab konpran mwan Mr Chair, ler mon dir mon konfize e mon pe sey

konpran vre lentansyon Gouvernman, an sa ki konsern sa ki nou pe fer ozordi.

Onorab Loze in antre en pti ladan ankor e mwan osi mon anvi ranforsi sa largiman. I paret Mr Chair ki nou anvi fer serten louvraz, me solman nou pa anvi dir klerman ki kalite louvraz nou anvi fer. Me nou anvi antre avek bann diferan lamannman.

E sirtou *POCCCA* i en Lalwa ki'n ganny diferan lamannman a diferan letan. Ki ozordi nou osi nou menm perdi, dan tou sa bann lamannman. E mon retourn sa demann ganny fer, pou ki nou konsolid tou sa bann lamannman. E nou met sa bann lamannman annord, pou nou kapab ganny en konpran vremen kote pouvwar i ete. Likel ki nou anvi donn pouvwar.

E si vremen sa bann lamannman ki devan nou ozordi - *or* sa lamannman ki devan nou ozordi i vremen en lamannman, ki pou ranforsi Lapolis. Ouswa i en lamannman ki atraver laport deryer, nou anvi ranforsi lezot lenstitisyon.

Or nou anvi donn pouvwar lezot lenstitisyon, san ki nou dir nou anvi donn pouvwar sa bann lenstitisyon. E ki nou ti kapab fer li fransman, atraver

sa lenstitisyon. Swa sa bann lenstitisyon.

So, mon premye konsern Mr Chair, i an sa ki konsern lentansyon Gouvernman ozordi avek sa Lalwa. E mwan fransman dir ou, mon osi mon annan *trust issues* avek sa Lalwa. E osi avek la fason ki Gouvernman i *bring about* sa bann sanzman dan Lalwa.

Now, so nou pe antre lo tir ran dan Lalwa e kit li senpleman ouver. E dayer Onorab Andre in koz en pti pe lo la. Nou bezwen asize osi mazine lo lefikasite, lenplimantasyon sa Lalwa.

Now si nou pe dir en nenport zofisye, en nenport ki ran. So eski sa pou *strengthen* par egzanp en *case* Ankour? Nou konnen en serten ran Lapolis, serten ran zofisye lapolis i annan serten *training* an sa ki konsern, anmas levidans; *chain of custody of evidence*, prezantasyon son bann rapor; prezantasyon son bann levidans devan Lakour.

So eski, nou pa pe kree en sityasyon la, kot olye ranforsi pouwar lapolis, nou pe *water down* en pti pe sa pouwar Lapolis, pou zot kapab annan en *successful case*, an sa ki konsern okenn lasezi ki ganny fer.

So sa i enn bann kestyon, ki nou bezwen asize, demande. Eski nou pa pe met pouwar ozordi dan lanmen kriminel? Pou zot kapab *get away* avek bann sityasyon, ler nou, nou pe *water down* Lalwa en pti pe. Zis pou *suit* serten lenstitisyon? Sa i en kestyon ki mon poz la.

E nou konnen Mr Speaker dan Lapolis, i annan bokou *training* ki'n ganny fer, bokou zofisye ki'n ganny bann *training*, pou *deal* avek sa bann sityasyon. E la mon anvi ranforsi, ki i annan bann zofisye.

Par egzanp bann zofisye ki zot in met a laporte ozordi, *redundancy* an Desanm - bann zofisye ki'n ganny *training* mon panse dan sa ban domenn; e bann zofisye ki ti kapab en *asset* pou Lapolis, pou kapab fer zisteman sa ki zot in mete anba sa Lalwa.

Me malerezman, zot in deside fer sa bann dimoun arete. Menm apre ki zot in dir, sa bann dimoun ti annan en plas dan Lafors Lapolis. Enkli menm en Depite Komisyoner ozordi, ki li osi petet ti kapab donn en koudmen ranforsi sa Lalwa.

So Mr Speaker mwan, mon pa konpran vre lentansyon par deryer sa. Eski pa ti pe mars byen? Eski ti annan en

problem? Eski nou napa ase zofisye ran Lenspekter ou *above*, ki ti kapab fer sa louvraz?

Pou ki rezon nou bezwen *broaden* sa zafer, zis pou kapab fasilite keksoz. Pou ki rezon? Ki vre rezon par deryer? Mon it a kontan ki Vis-Prezidan i kapab donn nou vre rezon, par deryer.

E mon pa anvi war ki ler nou pe sanz en definisyon dan en Lalwa, ki swadizan pou benefis en antite, nou war i annan lezot antite ki petet par deryer, zot pa anvi vin devan, akoz zot sitan annan bokou pouvwar. Me selman zot pou benefisye avek sa pouvwar anba sa lamannman ki nou pe fer.

So Mr Chair avek sa, mon pou anmas mon bann lezot komanter, pou *Committee Stage* menm si bann lamannman pa tro gran. Me selman i annan serten keksoz ankor, mon ti a kontan fer sorti dan *Committee Stage*. Mon a dir ou mersi Mr Chair.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab. Mon'n not ou dernyen komanter. *Unless* dan *Committee Stage* i annan lamannman ki nou pe *deal* avek, mon pou evite ki nou servi *Committee Stage as a Question and Answer session*.

Mon ti a prefere ki bann manm, i met zot bann konsern dan zot lentervansyon. *Panel* i note e *panel* i reponn sa bann kestasyon. Sa i aplik pou tou dimoun ki pou koze *from now on*. Oule klarifikasyon lo sa ki mon pe dir?

HON WALLACE COSGROW

Yes Mr Chair, mon pa pou fer li vin en *Question and Answer*. Me selman si i annan lamannman, e mwan mon annan kontribisyon lo lamannman, mon pou bezwen entervenir.

So i pa pou en *Question and Answer*. Si en dimoun i propoz en lamannman, mon santi mon devret koz *otherwise*, mon pou dir. So mon pa pe vin fer li, vin an Q&A mwan. Mon anvi kontribye avek lamannman si i annan, mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi, selman pou bann lezot Manm ankor, *please note* ki *Committee Stage* nou *move* bann lamannman. E nou pa vin *talk down amendments*.

Dernyen entervenans lo sa Prozedlwa, Onorab Pillay, mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi, bonzour Vis-Prezidan e Bonzour Depite Komisyoner Songoire, *and the officers from*

the Attorney General Chambers good morning also.

Premyerman, mon bezwen montre ki manner mon dezapwente avek la fason ki Gouvernman pe fer keksoz ozordi. Mon dezapwente akoz pou le senp rezon ki, mon pa konnen akoz nou'n ariv en staz dan nou pei kot, menm Gouvernman i pa kapab convey lentansyon son prop lamannman ki i oule fer. E lamannman i sanze dan semen, e i enportan pou Lasanble kapab ganny en lesplikasyon, lo kwa egzakteman ki pe pase.

Akoz avek tou respe pou sa ki ou'n dir Mr Deputy Speaker, mon krwar poudir nou annan en problem. Si ler nou pou kestyonn Gouvernman, lo bann keksoz ki i pe fer - si ler Lasanble pou sey *challenge* Gouvernman, ou ek kote mazoriter pou servi zot pozisyon pou blok sa bann kestyon, *then* Lepep Seselwa pa pou zanmen konnen egzakteman, ki lentansyon Gouvernman deryer bann keksoz ki zot oule fer.

E sa napa naryen okenn par - napa en landrwa kot sa i pli kler ozordi, ler mon pe get sa lamannman ki pe ganny propoze dan POCCCA. Annou regard byen keksoz an perspektiv;-

Vis-Prezidan ou asiz lo *Cabinet*. E *Cabinet* in bezwen aprouve pou ki i annan en lamannman anba *Proceeds of Crime Act*. Ler sa lamannman i vini pou *Proceeds of Crime* sa Lalwa, ki nou vwar? Nou vwar en lamannman ki propoz 3 diferan keksoz.

Premyerman, sa lamannman i propoze pou li re tir definisyon en zofisye lapolis anba sa Lalwa. Sa lamannman i propoze pou *insert* en nouvo definisyon, pou en *law enforcement officer*. E sa lamannman i propoze pou dan sa bann repeal, re konfigir Lalwa *Proceeds of Crime*.

Bon pou dimoun ki pe ekout nou la deor, annou konpran sa byen. Ler ou vini, ou vin dan Lasanble ou sipoze vin koz ek nou lo lentansyon Gouvernman. Be sa Lalwa pa'n ganny re Gazete, pou ki nou pe koz lo en lot Lalwa.

Ki manner alors, nou kapab fer referans avek lamannman *Bills Committee*? Kan lamannman *Bills Committee* pa ankor form parti sa Lalwa. Lalwa ki dan Gazet ozordi devan nou, i en Lalwa ki pe dir *repeal* definisyon zofisye lapolis. E *insert* en nouvo definisyon for *law enforcement officer*.

E prezan sa i totalman kontrè, Vis-Prezidan avèk sa ki ou ti dir avèk *TODAY*, Egzakteman le 24 Zilyet 2017 dan ou *big interview* avèk *TODAY*.

Ler ou, ou ti personelman *lead* lamannman, *premye* lamannman dan *Proceeds of Crime Act* pou retire, ki okenn lezot antite, lezot Lazans Gouvernman, i annan en fonksyon anba *POCCCA*. E ou ti remet tou fonksyon *POCCCA* anba Lapolis.

So eksplik nou egzakteman alòrs, ki'n arive ant zot dan *Cabinet* pran en desizyon, pou elarzi lekel sa dimoun ki pou fer *seizure* anba *Proceeds of Crime Act*, ki pou enkli en *law enforcement officer*. E ziska la kot ou'n arive prezan ou pe sey eksplik nou, akòz i bezwen nenpòrt ki zofisye lapolis. E pa en zofisye lo ran Lenspekter.

Me sa ki enteresan le 6 Avril 2021, Minis Fonseka i li menm dir nou e eksplik nou akòz i devret annan en zofisye lo ran Lenspekter, ki pou fer sa lord devan Lakour sa *affidavit*.

Ki mannyer ou kapab konpran sa Gouvernman? Konmsi kan ki zot pou komans vin transparan e koz laverite avèk Seselwa la deor? E eksplik

nou egzakteman ki zot lentansyon?

E ou remarke ki pou dir in ariv en staz, kot Lasanble i ganny dir en keksoz, e Gouvernman i ale i fer en lot keksoz. Mon swiv sa ki Onorab Loze in dir, mwan osi mon sipòrt bann zofisye lapolis.

Be i annan en problem avèk en Gouvernman, ki pran bann desizyon e ki enterfer dan travay Lapolis; ki sanz bann keksoz kot Lapolis, san ki sa ki nou, nou'n approve pou Lapolis servi. San ki nou, nou kapab konnen ki pe pase!

Par egzanp, nou'n aprouv en Bidze pou Lapolis. E okenn par pandan letan nou pe aprouv sa Bidze, Minis pou Zafer Entern pa'n kapab dir nou, pou dir i annan problem, pou li kapab enplimant Lalwa *Proceeds of Crime*.

Dezyenmman, Minis pa'n dir nou okenn naryen, ki si pou annan *redundancies*. E mon ti a kontan konnen si Lanplwa in aprouv sa bann *redundancies*? Si pou annan *redundancy* kot Lapolis.

Me selman Bidze ki nou'n aprouve pou Lapolis, pou li kapab deservi son fonksyon anba *POCCCA*, i en Bidze ki tel parey sa enn lannen pase, avèk logmantasyon e avèk okenn sanzman dan son *emoluments*

napa. So i montre ou klerman pou dir zot pe kasyet en keksoz.

Zot kontinyelman kasyet keksoz, e ou Vis Prezidan mon soke pou war ou ozordi apre tou sa koze ki ou'n koze dan sa Lasanble, ler mon get sa *interview* ki ou ti konnen ki manner ou ti santi poudir ou lamannman pou fer *POCCCA* pli for. Ki ou al kont ou prop prensip e ozordi ou entrodwir en lamannman ki *water down Proceeds of Crime Act for what reason?*

Akoz bomaten ler ou'n eksplik nou ou pa'n eksplik nou Lalwa ou. Ou'n eksplik nou lamannman *Bills Committee*. Ou ti sipoze eksplik nou ou lamannman. Petet ou devret dir nou akoz dan ou lentansyon ou Lalwa ki'n ganny Gazete devan Lasanble ou ti pe enkli en *Law Enforcement Agency*. E *law enforcement officer*. E ou ti pe repeal en zofisye lapolis konpletman dan sa Lalwa.

Akoz ou ti pe fer sa inisyelman? Ki ti rezon pou *Cabinet* pran sa desizyon ki zot ti pran a sa moman? E prezan mon swiv ou largiman Deputy Speaker kot ou dir dan *Committee Stage* nou pa sipoze servi *Committee Stage* pou *talk down* en lamannman.

Be kote nou pou fer li si ou pa le les kestyon vin devan

Lasanble pou Minis reponn? E dayer ler mon regarde Vis-Prezidan ti la, Depite Komisyoner ti la. Sa kestyon ti'n kapab ganny pran. E sa bann zofisye *ANB* ki pe ganny met deor, ki pe perdi zot louvraz (Onorab Larue) ki petet ou pa enterese avek sor sa bann fanmir - mwan mon enterese avek. Mwan mon enterese avek ti ava ganny en larepons.

MR DEPUTY SPEAKER

Onorab *hang on*. *Hang on* silvouple. Ou ava *address the Chair*. Zot ava remarke poudir mon pe toler Onorab, pou li repet son bann largiman ki in fer bomaten. *Please* dir otan ki ou le tire lo ou lestoman. Mon pa pou enterfer avek ou solman *address the Chair*. E kit ou bann Manm ki dan Lasanble an deor ou deba. Akoz personn pa pe koz avek ou. Mersi. *Proceed*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi bokou. Be mon pou tire. Ou kanmenm ou kapab kontan pa kontan mon pou tire. Ou kote i kapab kontan pa kontan mon pou tire. Akoz en dimoun i bezwen ... e dir zot ...

MR DEPUTY SPEAKER

Onorab silvouple! Ou ava adres...

HON SEBASTIEN PILLAY*(Off-Mic)***MR DEPUTY SPEAKER**

... mon pe koze silvouple! Onorab Pillay mon pe koze. Ler ou fer ou ladres fer li avek respe. Mon dir ou nou pe egzers tolerans pou permet ou dir tou sa ki annan lo ou lestoman. Koze silvouple Onorab. Solman fer li dan respe e lakourtwazi pou Lasanble Nasyonal. Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Ou konnen ler ou pe dir pran lakourtwazi pou Lasanble Nasyonal, sa ki enteresan se ki pandan letan ki nou, nou pe koze lo sa kote latab - ki tou le trwa mon bann Manm in entervenir enkli mwan menm, ler zot, zot, koze nou reste trankil. Ou kote latab i kontinyelman i enterfer dan konversasyon. E ou, ou napa en sou lanvi pou *deal* avek sa. *Now sa i up to you.*

MR DEPUTY SPEAKER

Hang on. Hang on. Chief Whip LDS mon pe demann ou bann Manm silvouple reste trankil e les Onorab Pillay koze. Mon kapab ganny zot korperasyon lo la? Mersi *proceed.*

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi pou donn mwan ou korperasyon. Ler mon regard sa ki ti ganny dir lo sa bann lamannman ki ti ganny propoze anba sa Lalwa. Mon en dimoun ki'n toultan siport sa Lalwa from depi ler in an egzistans. Depi ler mon'n vin dan Lasanble.

Mon pa konpran kote Gouvernman i oule ale. Si son lentansyon orizinal sete pou enkli lezot Lazans, pou kapab fer lasezi anba *proceeds of crime.*

Pou sa dimoun ki pe ekout nou la deor pou nou konpran sa pli byen. Ozordi anba sa Lalwa se en zofisye lapolis lo ran lenspekter ki si i annan soupson, ki ou'n fer en aktivite kriminel, ki pou fer en *affidavit* devan Lakour e ki pou li fer met lasezi lo sa bann byen. En zofisye lo ran Lenspekter.

Lekspektasyon ki Minis Fonseka ti dir nou, se ki en zofisye lo ran Lenspekter i annan serten nivo *training.* I annan serten nivo konpetans pou li antre e fer sa *interlocutory order.* Pou li fer sa lord ki i pe al fer.

Gouvernman i vini i propoze ek nou an premye lye en lamannman, ki pou fer ki nenport zofisye en *law enforcement agency,* savedir okenn Lazans ki fer *law*

enforcement dan nou pei, pou osi kapab fer sa travay. Sa ti son premye propozisyon.

Se sa ki *Cabinet* ti aprouve. Sete sa lentansyon Gouvernman. Ler ou vin ek sa lamannman dan Sesel ozordi i annan zis de antite ki fer *law enforcement* an group.

Premyerman lo en kote ou annan lapolis. Me lo lot kote ou annan Komisyon Anti-Koripsyon. Ki osi annan pouvwar prosekitoryal. Savedir dan premye lamannman ti pou fer ki Komisyon Anti-Koripsyon ti pou ganny pouvwar anba *proceeds of crime* direktman; pou li fer lasezi pou bann *case*, bann lasezi sivil an relasyon ek propriyete dimoun. Sete sa premye lentansyon.

Gouvernman i vini. Sa *Bill* i ale vini. I sanze. Nou retir konpletman bann Lazans ki fer *law enforcement*. E la aprezan nou retir definisyon zofisyè lapolis. Savedir ler Minis Fonseka ti dir nou poudir ou bezwen en lenspekter pou fer sa, eski Minis Fonseka ti pe *mislead* Lasanble? Akoz ozordi prezan Vis-Prezidan i vin dir nou nenport zofisyè lapolis?

Be keston ki nou bezwen demann nou lekor se ki si anba *secondment* - anba *secondment* bann zofisyè lapolis, eski i pou fer ki lezot antite *law*

enforcement, pou osi kapab fer lasezi prezan, anba *secondment*?

Par lefe ki i annan dan serten parmi zot ki annan zofisyè ki'n ganny *seconded* ek zot ki pa lo ran lenspekter.

Se sa ki nou bezwen regarde ki lentansyon Gouvernman pou nou ganny lo kler. Si nou, nou santi poudir ou pe fer sa Lalwa vin pli *weak* nou bezwen dir ou! Be si nou santi poudir ou osi pe konfiz serten keksoz dan sa Lalwa, nou bezwen dir ou!

Mon pa ganny en konpran akoz nou bezwen zve avek sa Lalwa sitan kantite. Akoz sa Lalwa ozordi ler nou pe sey prouv aktivite kriminel anba *Anti-Money Laundering* i kout bokou pli ser. I pran bokou plis letan ki par rapor avek al fer en lasezi anba *POCCCA*.

Se sa ki pe fer ki ou kapab sezi byen par egzanp trafikier drog. Se sa ki pe fer ki ou kapab fer sa bann keksoz. Me akoz si i pe marse? Pa akoz si i pe marse ki ou bezwen fer sa sanzman?

Par egzanp ler mon swiv dokiman Lakour an relasyon avek sa lasezi lo lor Malgas. Ki nou pa ankor konnen ki Gouvernman in fer avek ankor, ti en lenspekter ki ti fer lasezi.

E *notwithstanding* sa, nou'n pas en Lalwa an se ki konsern bann *receiving officers* dan bann antite. So nou bezwen konpran ki lentansyon Gouvernman pe vin avek.

Akoz pou mwan mon pa pe vwar merit dan sa Lalwa. *Unless* Vis-Prezidan i kapab konvenk mwan ki i annan en merit, pou nou fer sa bann lamannman ki bezwen ganny fer. Be *as it stands* Mr Deputy Speaker, ou dir mwan pa repet bann keksoz ki mon'n dir bomaten - me i form parti sa lenterpretasyon ki nou bezwen gannyen otomatikman ...

MR DEPUTY SPEAKER

Non mon pa'n dir ou sa.

HON SEBASTIEN PILLAY

... kot par egzanp nou vwar -

MR DEPUTY SPEAKER

Onorab. Onorab. Mon pa'n dir ou sa. Mon pa'n dir ou sa ditou. Mon'n dir ou -taler letan ou'n koze mon'n dir, dir tou sa ki annan lo ou leker. Eksprim ou lekor. Pa mon'n dir sa? Mon pa'n dir ou pa dir nanryen. Solman mon'n dir ou fer tou sa ki ou pe fer tout an respe bann etiket Lasanble Nasyonal. Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mon a note. Piblik in note konbyen fwa mon'n ganny enteronp ler mon pe koze. Si ou vwar poudir Lapolis i fer arete en Depite Komisyoner, ennler nou ganny dir poudir aköz ti annan de Depite Komisyoner, e prezan nou bezwen zis enn. Me selman nou'n pey dan *emoluments* pou sa dimoun ganny peye ziska lafen lannen. Nou pa ganny dir dan Lasanble ki ti pou annan zis en Depite Komisyoner. Nou annan rezon pou annan *mistrust*.

Si Lasanble nou ganny dir par egzanp an relasyon avek bann zofisye ANB ki zot, zot form parti sa group dimoun ki'n ganny serten *training*, pou met an aplikasyon Lalwa *Proceeds of Crime*, aköz ler zot in al lo bann scene zot in fer bann lasezi. Zot pou ganny re asimile dan lapolis. Nou tande poudir zot in ganny fer *redundant*. Nou annan rezon pou pa *trust*.

So ki mannyer ou ekspekte nou – aköz dan Gouvernman avan ler ou ti vin ek sa lamannman Vis-Prezidan atraver ou Mr Deputy Speaker, ou ti ganny tou kourtwazi *extended* anver ou par Gouvernman avan, an se ki konsern sa Lalwa.

E sa Lalwa ti ganny *assent* par Prezidan Faure sa letan,

pou fer sanzman dan Lalwa POCCEA. Be ler mon'n ekout ou leksplikasyon bomaten pou bann rar moman ki mon'n tann ou, ozordi ou'n fransman mon pa tro vremen ganny en konpran ki ou ti pe eksplik nou. Ou pa'n eksplik nou ou Lalwa.

Ou'n eksplik nou ou bann lamannman ki'n ganny propoze dan ou Lalwa ki *Bills Committee* in fer. E se sa ki mon ti anvi ou eksplik nou. Akoz ou ti pe vin ek sa bann lamannman *in the first place!*

Mr Speaker ou dir mwan koumsa *extend* Gouvernman tou kourtwazi posib. Wi petet mon pe *drag sa on* Vis-Prezidan. Akoz i kler poudir ou, ou anvi vini sorti la anndan napa problem. Tou keksoz i *ok* - zot kontinyen mannyer zot pe fer.

Ou bezwen annan en respe pou Lasanble Nasyonal ler ou vin ek en Lalwa e ou vin avek lentansyon Gouvernman ou bezwen eksplik nou kwa ki lentansyon Gouvernman.

So nou ava ganny en konpran apre ki in eksplik nou lo merit son Lalwa. E apre *dan Committee Stage* nou ava demann ou serten kestyon, lo akoz ou le propoz sa bann lamannman ki ou pe fer?

Ki mannyer sa bann lamannman pou ganny

enplimante? Konklizyon Mr Speaker mon oule *remind* Gouvernman tanto i annan en *press conference*. E nou swete alors ki dan sa *press conference*, Gouvernman i ava vin en pe pli ouver. I ava en pti pe pli transparan. I ava donn nou serten larepons ki nou tou nou pe rode. Ki nou tou nou ti a kontan konnen ki pa pase.

E ki sa bann dimoun ki pe ganny afekte avek ban desizyon ki Gouvernman in pran resaman la, zot a konnen poudir be la, la kote Gouvernman i le ale. Zot a konnen ki direksyon zot annan pou zot pran lannen prosenn.

Akoz mwan senserman mon pa krwar - an terminan - mon pa krwar ki i normal pandan letan ki nou pe apros festivite, nou pe apros en moman kot tou bann fanmir i zwenn ansanm, ki ou annan dimoun ki pe al dormi kot li son latet fatigue. Akoz i pa konnen si i pou annan en louvraz an Zanvyé. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR DEPUTY SPEAKER

Le moman in arive prezan pou mon demann Vis-Prezidan pou li fer son *Right of Reply*. Mersi.

THE VICE-PRESIDENT
AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Mersi Mr Speaker ek tou bann Manm ki'n entervenir konsernan sa morso Lezislasyon ki devan nou.

Mr Speaker i kler ki bann Manm pe sey rode ki lentansyon Gouvernman. E akoz nou pe retir sa definisyon *police officer*.

A lafen di zour ler mon'n ekout tou sa diskisyon lentansyon ki zot in anvi konpran e akoz nou pe *repeal* definisyon en *police officer*?

Mon ti a kontan fer kler ki lentansyon Gouvernman i pa'n sanze li. Napa keksoz ki *Cabinet* in dir fer ki dan Lalwa ozordi sa ki nou, nou pe prezante i diferan. Napa nanryen ki'n sanze. Napa nanryen ki'n sanze menm depi 2017 ler okenn lamannman ti ganny mete.

Lentansyon lamannman sa letan, sete ki *POCCCA* i tonm anba responsabilite Lapolis. Personn lot. Lalwa ti ganny sanze an 2017. Lalwa ti ganny sanze ankor ln 2021, lentansyon ti reste parey.

POCCCA i reste anba ladministrasyon Lapolis. Selman i ti annan en ran ki ti asosye avek bann zofisye ki ti fer sa louvraz. Me ti zofisye lapolis.

Konsej de Minis ler i ganny donn bann propozisyon

par bann diferan Lazans, ki mannyer pou aziste nou Lalwa pou vin azour avek devlopman enternasyonal, en propozisyon ti vini ki Lapolis i santi. E mon a *quote* ou dan papye ki ti ganny prezante dan *Cabinet*. Ki pa diferan ek sa *draft* ki la devan nou:

"It has been found that in practice it is more practical and makes more sense for respective case officers to further their respective cases all the way to court. This is because they are familiar with the facts and analysis of the respective dossier. And therefore will find it easier to pursue the matter instead of having another officer of the same unit to see it through."

Ki zot pe dir pli fasil annan en zofisye. Pa rod son ran. Rod son konpetans. Ki pe *handle* depi konmansman pou li anmenn sa ka ziska son finisyon. *"It has also been found"* i kontinyen, sete lentansyon Gouvernman - *"It has also been found that the amendment to the definition of police officer firstly in 2017 and again in 2021, makes it impossible to give effect to the point raised above."* Sa se baze lo la pratik. Pa lentansyon.

Lentansyon pa'n zanmen sanze li. *"This is because more*

often than not the respective officers working on the relevant dossier do not carry the rank of inspector and above as the law dictates.”

Aprè zot osi dir poudir zot ti a kontan ki bann definisyon i armonize. E ler i armonize zot ti fer referans avek *AML* kot annan referans avek *Law Enforcement Agency*. Be *in hindsight - hindsight* ler mon pe get bann *notes* dan *Bills Committee*, i paret *in hindsight*, napa nanryen pou fer ek lentansyon - ki i pa ti nesese pou entrodwir okenn *law enforcement officer* oubyen *Agency* anba sa Lalwa zis pou vin *consistent*.

Parske sa Lalwa i administre antyerman *by the police*. So sa zafer *consistency* pou ganny garde dan Lalwa, pa ti nesese e i pa ti dan *Cabinet Paper* konman lentansyon.

Alors Gouvernman pa'n sanz lentansyon. Gouvernman pa pe sey konfiz personn. Ler in vin devan *Bills Committee*, *Bills Committee* osi ki'n regard sa in vwar poudir i fer sans parske Lalwa i fer referans zis ek *police*. Mon krwar i annan en definisyon *office of ek customs*.

Me sa Lalwa i anba ziridiksyon Lapolis. E baze lo la pratik nou santi ki i pa nesese pou gard sa ran. Parske bann

lezot zofisye ki pe fer sa travay, i kapab fer sa egalman. E baze lo la pratik, i pli fasil pou anmenn li ver son finisyon. So se tou.

Napa nanryen plis ki sa. Napa nanryen ki'n sanze. Napa lentansyon pou tir *POCCCA* met li anba en lot keksoz, non! Nou, nou bezwen azir dan en fason i efikas, kot ler krim i arive e nou rod fason pli vit pou *deal* avek.

Parey Onorab in dir i annan plizyer Lalwa ki *deal* ek krim;- *Proceeds of Crime, Anti-Money Laundering Act*. Tou sa la se bann fason ki nou, nou kapab *deal* avek. Be se atraver sa lamannman tre, tre senp ki finalman nou'n tonm dakor parske i pa sanz lentansyon Konsey de Minis ditou.

Se sa lamannman ki nou nou'n propoze. Mon vwar li senp. *Zis repeal the definition of police officer* nou *achieve* tou sa ki ti annan dan *Cabinet Paper*. I regretab petet ki nou'n fer li en pe pli long ki i ti devret. Ki pa ti nesese. Pe rod *consistency* ki pa ti nesese.

E se pou sa rezon ki mon dakor avek *Bills Committee* ki zot in retir – zot in propoze pou retire. E nou nou'n tonm dakor avek sa.

Mr Speaker ti annan en propozisyon osi nou devret toultan sey netwaye, sey vin

avek en *draft* ki pli prop. Fer kler lentansyon. Nou lentansyon i kler.

Me i enportan pou note ki nou osi nou pe *operate* anba en lanvironnman kot se pa zis nou ki swiv nou Lalwa. Nou osi pe ganny swiv par *OECD*. Nou osi pe ganny swiv par *FATF*. Par *EU*.

E detanzaot, detanzaot zot pou fer referans avek en bout dan ou Lalwa, ki zot dir ou i pa konsistan; ki zot dir ou pou ou zwenn tel *benchmark*, fodre ou fer sa lamannman.

E nou form parti en kominote enternasyonal. Nou form parti bann regilater ki setaki i annan diferan Lalwa. E ler zot pe sey armoniz tousala, otomatikman i tonm lo nou pou fer en serten pti azisteman detanzaot. E sa i an deor nou kontrol.

Me byensir nou annan nou ziridiksyon, nou kontrol, nou souverente. E nou, nou fer li kan i nesaser. E vwala Mr Speaker. Nou pou otan ki nou kapab evite anmenn bann pti Lalwa, parey nou dir *piecemeal*, nou sey fer li dan en fason konsistan, dan en fason konpreansiv.

Par ler I bezwen ki annan detrwa ti pti ki'n aranze baze lo lapratik. Nou lapratik e nou dan sa enn la, nou vwar ki la

pratik se les sa zofisye ki'n konmanse - ki i en lenspekter, ki en sirentandan, si i pli ba les zot kapab *handle* zot *case*. Parske dan la pratik se koumsa ki i ete.

Be si Lalwa i dir ou bezwen al kot Sirentandan i bezwen pran tou son *case* al *brief* en lot dimoun. Ki pa anmenn lefikasite. *So as long as* nou aksepte konpetans Lapolis nou konfyete responsabilite lo zot. E nou pe donn zot resours pou zot fer keksoz pli byen, pou efikas, se sa ki nou pe dir.

Be dan Lalwa les en zofisye lapolis, les Lapolis deside lekel sa dimoun ki li i swazir pou al fer son *case* *POCCCA*. E travay a ganny fer.

Avek sa Mr Speaker mon espere ki mon'n retir okenn konfizyon ant lentansyon. E mon'n eksplik ase klerman akoz nou pe *repeal*. Definisyon en *police officer* pou ki sa i reste ouver avek Lapolis. Mon espere ki mon a kapab ganny sipor pou sa lamannman ki ase senp. E mon kit dan zot lanmen prezan. Mersi Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Vis Prezidan. Le moman in arive pou nou pran en – so in ariv le moman la pou nou pran en vot lo merit zeneral *Bill* ki devan nou. Donk mon ava

demann tou bann Manm ki an faver pou endike silvouple? Mersi. Okenn Manm ki kont? Mersi.

Vot lo merit zeneral *Proceeds of Crimes (Civil Confiscation) (Amendment) Bill, 2022* i annan 16 Manm ki'n vot an faver. Okenn Manm pa'n vot kont. 8 Manm in abstenir, sa vot in pase. Aprezan Madam Clerk nou ava fer *Formal Second Reading of the Bill* silvouple? Mersi.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *A Bill for an Act to amend the Proceeds of Crime (Civil Confiscation) Act 2008 (Cap 294)*. Mersi Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Madam Clerk. Aprezan nou ava (Serzan) bouz dan *Committee Stage*, pou nou kapab pran bann lamannman. E *Chairman Bills Committee* lekel ki pe *move* lamannman? Ou menm?

HON CLIFFORD ANDRE

Mersi Mr Chair. Mr Chair parey bann Manm i ava vwar nou'n sirkil bann *proposed amendment* avek let byen avan 72 erdtan. Alors nou ti a kontan table sa bann lamannman swivan;

Anler dan *heading* in met le 21 Oktob, be nou ti a kontan sanz li pou Novanm 2022. Sa mon krwar pa si i en gran *issue*. Prezan par lefe ki nou pe amann nou *Bill*, nou pou bezwen annan serten lamannman osi ki aparet dan son *objects and reasons*. So mon a pran sa *Bill* avan, apre nou ava retourn lo sa lamannman dan *objects and reasons*, en?

Bon lo premye paz nou annan *sections* koman *sub title amendment of section 2*. Nou pou *delete "of Cap 209"*. Epi nou pou *delete* trwazyenm ki avan i ti *amendment "of Cap 209"*.

Mon pa konnen ki mannyer ou le mon ale Mr Chair. Si mon ava al tou oubyen-

MR DEPUTY SPEAKER

Wi nou *proceed* zis lo sak lamannman. Si *panel* i annan *issue* zot les nou konnen. Otreman *we keep going*.

HON CLIFFORD ANDRE

Prezan ankor parey mon'n dir partou kot October i *appear* nou pou met November. Akoz sa ti'n vin depi avan. Be nou'n fer sa bann lamannman swivan.

So dan son *long title* i pou vin *An Act to amend the Proceeds of Crime (Civil*

Confiscation) Act. Nou pou delete 2008 e nou pou kit Cap 298. Akoz nou'n deside ki i bezwen enn oubyen lot.

HON SEBASTIEN PILLAY

Avan nou al kot *long title arrangement of sections*, nou pe amande non? Fini aranze?

HON CLIFFORD ANDRE

Si pou mon klarifye, *arrangement of sections* nou'n fini. Dan tou nou'n dir *amendment of section 2*. Nou'n tire *Cap 209. So this has been deleted*. Ki fer ki – mon a kontinyen Mr Chair.

Prezan ki fer ki *the short title* par lefe ki nou pou annan li as i pou *read this Act may be cited as the Proceeds of Crime (Civil Confiscation) (Amendment) Act, 2022*. Akoz sa nou pe pase an 2022.

Aprezan *amendment of section 2*, nou pou *delete* ankor of *Cap 209*. E i pou lir koumsa li;- *Section 2 of the Proceeds of Crime (Civil Confiscation), Act* nou pou *delete 208* nou pou kit *Cap 298. Is amended by repealing the definition of police officer*.

Apres par lefe ki nou'n *delete* lezot, savedir nou pou annan zis sa. Nou pe propoze ki i zis sa ki ganny fer. Lezot i ganny *deleted* akoz zot pa

aparet la. Sa i bann lamannman ki *Bills Committee* in propoze Mr Chair. Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab. E *panel?* Vis-Prezidan?

THE VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mr Chair nou dakor avek bann lamannman ki'n ganny propoze. Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Ok. Tre byen. Donk prezan - Onorab Pillay mon vwar ou lanmen anler.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi. Mon ti a kontan ganny en klarifikasyon;- *by police officer* - nou pe *mean* en zofisyè lapolis *as defined* anba *the Police Force Act*. Mon korek la? Nou pa pe *mean* okenn dimoun – nou pe *mean* en dimoun ki en Manm Lafors Lapolis *as defined* anba *Police Force Act*.

I pa en dimoun ki lo *secondment* avek *State House*. I pa en dimoun ki lo *secondment* avek okenn lezot antite. I en dimoun ki en manm lafors lapolis aparantyer. Mon ti a kontan ganny sa klarifikasyon premyerman? Apres – (Mr Speaker ou tande malelve laba deryer)?

MR DEPUTY SPEAKER

Onorab *proceed* avek ou entervansyon, silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Dezyenman Mr Speaker, mon ti a kontan demann VP si i pou dakor pou donn mwan sa *Cabinet* note ki in lir nou. Sa *Cabinet Memorandum* ki in lir nou, ki donn sa bann desizyon *Cabinet* ki montre ki lentansyon Gouvernman lo sa Lalwa. Si i ou pare pou donn nou sa. Mersi Mr Chairman.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi. Nou *proceed* avek sa. E apre nou pou *reconvene* dan Lasanble pou pran vot. Vis-Prezidan.

THE VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi Mr Chairman. Mr Chair premyerman lo zofisye lapolis - byensir en zofisye lapolis *is under the law*. So si i anba *Police Forces Act*, i en zofisye lapolis. Nou napa okenn lezot lentansyon anmenn dimoun an deor, pou vin fer krwar i en zofisye lapolis.

Nou swiv Lalwa nou. Nou swiv *the rule of law*. So nou pa vin fer keksoz an kasyet, oubyen annan okenn lezot lentansyon drol.

Si ou le ganny en *extract of the Cabinet Paper*, mon a donn ou en *extract of the Cabinet Paper*. Sa bout ki mon'n lir ou mon pou donn ou. Mon napa problemm avek sa. *Cabinet Paper is confidential*.

Menm bann zofisye dan Gouvernman, ler zot ganny en desizyon ki *from Cabinet* zot ganny en *extract*. Sa i en vye pratik depi lontan ou konn tre byen. E ou anvi ganny en *extract of the Cabinet Paper* ki koz lo sa bout ki mon'n donn ou, mon pou donn ou. I ok. Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi. Onorab mon'n kosyonn Lasanble taler ki *Committee Stage, unless we have a motion for any amendment, if there is none we do not entertain other business such as question and answers*. Ou konn byen sa ou. So ou'n demann li si i pou donn ou *Cabinet Memorandum*. Wi in dir ou i pou donn ou en *extract*. In konfirm definisyon zofisye lapolis. Mon krwar *this is enough for today*.

Donk prezan nou pou *reconvene* Serzan dan Lasanble. So mon ava demann *Chief Whip LDS - motion* pou *Third Reading of the Bill*.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bon apre midi ankor en fwa. Mr Speaker anba *Order 76(1) mon move ki Bill Proceeds of Crime (Civil Confiscation) (Amendment) Bill, 2022* i ganny lir en Trwazyenm Fwa *as amended this time*. Mersi bokou.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab. Likel ki pou segonde? Onorab William.

HON WAVEN WILLIAM

Mr Speaker *the Motion is seconded*. Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi. E aprezan in ler pou en vot lo *Third Reading*. Tou Manm ki an faver? Mersi. Okenn Manm ki kont? Mersi Madam Clerk. Vot pou *Formal Third Reading pou Proceeds of Crimes (Civil Confiscation) (Amendment) Bill, 2022 as amended* 16 Manm in vot an faver. Okenn Manm pa'n vot kont. E 8 Manm in abstenir. Donk sa vot i pase. Donk mon ava demann Madam Clerk aprezan pou fer *Third Reading of the Bill*.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *This Act may be cited as the Proceeds of Crime (Civil Confiscation) (Amendment) Act, 2022*. Mersi Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Madam Clerk. Donk sa in anmenn nou lafen nou dezyenm sesyon ozordi. Nou pou *adjourn* la pou nou rebran travay 2er apre midi. E letan nou retournen apre midi nou pou konsider Prozedlwa *Fair Trading (Amendment) Bill, 2022* ki *Bill No. 27* pou sa lannen. Mon ava profite alor pou remersi bann zofisyè ki'n zwenn nou pou sa enn Prozedlwa.

I annan Mr Francis Songoire ki Depite Komisyoner Lapolis. Mr Victor *Senior Legal Draftsperson*. E *Superintendent Neville Taver Commanding Officer at the FCIU*.

E apre midi mon krwar Vis-Prezidan avek Mr Victor pou la. Donk nou ava *adjourn* e nou ava rebran nou travay 2 er apre midi.

(BREAK)

MR DEPUTY SPEAKER

Bonn apre midi tou Manm Onorab, bann *staff* Sekretarya osi piblik a lekout, ki pe swiv nou travay pou ozordi apre midi. Prosenman lo nou program se konsiderasyon *Fair Trading (Amendment) Bill 2022*, ki *Bill number 27* pou lannen 2022.

Avek nou dan Lasanble Nasyonal, mon ti ava kontan *welcome panel*, ki pou avек nou pou konsiderasyon sa Prozedlwa. *Panel* pe ganny dirize par Vis-Prezidan Ahmed Afif.

E avек lii annan Mrs Nathalie Edmond, ki Depite Sef Egzekitiv *FTC*. I annan Ms Priyanka Ramruchaya ki *Principal Legal Officer* kot *Fair Trading Commission*. E Mr Victor Pool ki *Senior Legal Draftsperson*. Byenveni dan Lasanble Nasyonal.

E aprezan mon ti ava envit *Chief Whip LDS* pou propoz Mosyon pou *Second Reading* silvouple.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi *VP* ek nouvo lekip. Bonn apre midi tou Manm Lasanble Nasyonal e tou dimoun ki a lekout. Mr Speaker anba *Order 69(2)* mon oule *move* ki *Bill Fair Trading (Amendment) Bill, 2022* i ganny lir en Dezyenm Fwa. Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab. E la mon ti ava demann en Manm pou segonde silvouple? Onorab William?

HON WAVEN WILLIAM

Mr Speaker bonn apre midi. *The Motion is seconded*. Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab. Donk mon ava envit Vis-Prezidan pou entrodwir *Bill* silvouple.

THE VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker. Bonn apre midi Onorab *Leader Lopozisyon, Chief Whip*, tou bann Manm Onorab e tou dimoun a lekout.

Mr Speaker an Me sa lannen, nou ti prezant Prozedlwa Komers Zis 2022 dan Lasanble Nasyonal. Nou ti fer sa pandan en semenn, akoz i ti en gro Prozedlwa 139 paz. Ler sa Lalwa ti vin kot Komisyon Komers Zis, zot ti remarke ki ti annan serten fot tipografik, e omisyon ki zot santi i bezwen ganny adrese. E nou'n

dakor avек. Konsiltasyon in ganny fer avек Zidisyer, Departman Komers e Biro Prokirer Zeneral.

Mr Speaker Konsey de Minis in donn son laprouvasyon sa bann lamannman, ki devan zot ozordi dan sa *Bill*. E nou pe met sa alors devan Lasanble. Fodre note ki sa Prozedlwa Komers Zis i osi ganny sirkile avек Lorganizasyon Komers

Enternasyonal, ki nou konn li konman *WTO*, *COMESA* e bann lezot ziridiksyon. Nou vwar li enportan pou nou adres sa bann mankman.

Avek diskisyon ek Zidisyer, nou'n vwar ki o enportan ki nou anmenn lamannman dan seksyon 35 - an partikilye - sa Lalwa, ki pou fer ki bann travayer Komisyon Komers Zis i kapab vin devan Tribinal, pou prezant okenn ka ki'n ganny prezante devan Lakour.

Alor zis pou fer kler, seksyon 35 pe permet anba son Lalwa li menm, ki bann travayer oubyen nenport dimoun otorize par *CEO Fair Trade*, kot zot ganny otorize pou zot aparet devan bann Tribinal. Ki otremman i difisil pou zot.

Mr Speaker mon pe prezan sa Prozedlwa avek Lasanble Nasyonal, pou zot konsiderasyon e laprouvasyon lo lamannman dan Lalwa Komers Zis. Mersi bokou.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan pou sa lentrodikeyon. E aprezan byensir lasal i ouver pou deba lo merit zeneral sa *Bill*. Premye Manm ki'n endike i le koze se Onorab Hoareau, ki mon ava donn li laparol la. E mon ti ava apresye ki ler Onorab Hoareau

pe fer son prezantasyon, si lezot Manm ki annan lentansyon entervenir, i endike silvouple. Koumsa pou nou kapab konnen mannyer nou pou *manage* nou letan. Onorab Hoareau?

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker dabor Lalwa ki devan nou, i en Lalwa ki nou'n debat bokou lo la parey *VP* in fer resorti. Me i enportan kanmenm ler nou pe konsider sa lamannman ki'n vini ozordi, pou nou vwar en pti pe ki manda sa antite li menm - vedir *Fair Trading Commission*. E ki fason sa Lalwa li menm - sa lamannman - i pou anmenn lavantaz pou fonksyonnman sa antite.

Premyerman ler nou pe get lenportans oubyen manda prensipal *Fair Trading*, se parey son non i dir, pou promot komers Zis. E la osi ler nou pe koz lo Komers Zis, i en keksoz ki arive ant de group.

Enn, ki vann en keksoz oubyen *provide* serten servis. E lot set en kliyan. So i annan en relasyon etrwat ki egziste ant sa de group. Alor i bezwen annan serten *fairness* dan lafason komers i ganny fer.

Alor zot la pou promot sa lazistis dan komers - sa *fairness*. Zot la osi pou zot edik lepep lo zot drwa e sa relasyon

ki egziste ant komers e parey nou dir drwa konsonmater. So zot annan en *ambit of education as well* ki zot promote. Zot *create awareness* e zot fer sir ki dimoun i konnen ler zot antre dan en relasyon aste, vann, oubyen *procure en service*. Ki sa *service* i deroul dan en fason zis.

Mr Speaker zot osi resevwar bann konplent - pa zis neserman ant en group ki pe konsonmen - vedir *consumer*. Zot osi resevwar dan le sans konplent avek en lot biznes. Akoz i annan *business to business relationship* ki egziste osi.

So i annan *business to consumer* avek *business to business*. So zot resevwar konplent dan tou le de fason. Ki zot analize e zot arbitrer lo sa bann konplent. Vedir zot konsilte zot bann Komisyon. Zot delibere lo la e zot rann en *sort of judgment* oubyen en *way forward*.

Me i pa zis sa. Zot kapab menm al o nivo Tribinal e o nivo Lakour si neser. Alors i enportan ki sa Komisyon nou larg son lanmen e donn li sa pouvwar, pou li kapab *delegate* responsabilite avek en dimoun ki dan son lorganizasyon. Ki kapab al reprezant li lo Tribinal

si i annan en *case* oubyen lo Lakour, si i annan en *case*.

E souvandfwa sa dimoun pa neserman ki i en dimoun ki annan en formasyon petet avoka. Me selman i en dimoun ki petet ki konn sa *case*. Ki'n ede dan *investigation of the case*. E ki kapab *provide* en serten kontribisyon pou fer ki ou ganny en *outcome* ki zis.

Mr Speaker nou'n koz lo *RDM* - (*Result-Based Management*). E nou pe demann bann antite pou zot sivre sa bann model *Result Based-Management*. Ler nou pe get ki fason sa Lalwa pe ale i pe al osi lo kot *Result-Based Management*, pou fer sir ki dan sa antite zot pli *efficient*.

E zot servi zot bann dimoun o maksimonm ki zot annan. Byensir en Komisyon i ganny bokou travay pou fer - i kapab probableman annan serten *backlog of cases*.

Alor pou li kapab vin pli *efficient* pou li *clear* son bann *backlog*, i bezwen kapab annan sa pouvwar pou li kapab *delegate* responsabilite pou al Ankour avek en dimoun swa son *CEO*, swa en dimoun ki Komisyon i *designate* pou fer sa louvraz.

Alor parey mon pe dir, sa Lalwa i pe al dan bonn direksyon. I pe permet bann

zenn manrmay sirtou – bann zenn dimoun ki travay dan sa lorganizasyon pou zot epanouir, pou zot rebran pli o responsabilite e pou zot kapab osi perse. E petet, *why not* – petet pli tar *join the Judiciary system*.

So sa i pe ankouraz sa bann zenn dimoun ki pe travay dan sa lorganizasyon, pou zot *aspire* pou zot al pli devan e pou zot pran bann responsabilite ki en pe pli for.

Avek sa Mr Speaker, mon pou remersi ou, akoz i pa en *Bill* ki tro long, me an prensip, lesansyel in ganny fer, lesansyel in ganny dir. Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab Hoareau. Prosen enterven an ki'n endike ki i le koze, se Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Chair. Bonn apre midi tou dimoun ki dan Lasanble e bann dimoun ki pe ekout nou an deor. Mr Chair mon'n pran laparol apre midi pou mwan dir detrwa mo lo sa *Bill* ki devan nou ozordi.

Annefe mon ti a kontan – ler mon'n ekout lentrodiksyon *VP* - mon ti a kontan zis komansman dir poudir mon krwar sa remark an se ki konsern *Bill* ki'n tourn kot

Komisyon i enn ki annan fot ladan – annan detrwa fot tipografik – mon krwar mon ti a kontan lans en lapel ki nou osi *Bills Committee* letan nou *vet* bann *Bills*, nou *vet* li en pti pe pli byen, dan en mannyer ki nou pa ava ariv dan sa sityasyon kot i annan sa bann fot fotografik.

E osi Biro *Attorney Zeneral* ki nou *scrutinize* en pti pe pli byen sa bann *Bill*, ki nou pa ganny sa bann repetisyon dan le fitir. Mon krwar sa I enportan an term kredibilite. Nou, nou *scrutiny of Bills* Komite e osi kredibilite Biro Zeneral.

An dizan sa Mr Chair mon pou pran enn de pti minit pou mwan koz en pe lo sa *Bill* li menm. Annefe mon krwar tou dimoun i ava dakor avek mwan, ki poudir ozordi *landscape* komers Sesel, i enn ki pe devlope – *ok* - in sanz en kantite. I pe devlop. I pe devlop tre vit e i annan bokou kompleksite ozordi dan *landscape* ki Lalwa Komers Sesel i bezwen azour avek devlopman dan sekter komers li menm.

So I enportan ki nou annan Lalwa ki azour, me I enportan ki nou pe kapab protez nou sosyete kont prensipalman komers i pa zis,

ki swa nivo lokal, me osi ki swa enternasyonal.

Akoz Seselwa pa fer komers zis avek komers antre nou, me an priyorite, nou tou nou konnen poudir sote 70poursan nou konsonmasyon lokal, se bann lenportasyon. So I en komers. I *country to country* komers.

Ler nou pe get nou lendistri prensipal – *tourism* - se komers ki nou pe fer dan sa domenn. So i enportan ki nou Lalwa i azour e nou Lalwa i protez tou bann akter dan sekter komers. Ler nou dir bann akter, mon pe koz depi sa ki provide sa servis, sa ki vann en komodite, sa ki eksporte, sa ki enporte - tou dimoun ki annefe I *involve* dan komers isi Sesel.

Now ler nou ti vot sa Lalwa, nou ti dir poudir ki sa Lalwa i enn ki pe moderniz sa lendistri e i pou protez dan en fason ou en lot, nou bann akter dan sa domenn.

Mr Chair ler mon ti pran laparol letan Bidze, ... asire ou a mazin byen, letan Bidze mon ti fer en pledwari – mon ti demann en keksoz. E annefe sa keksoz ki mon ti demande, i an relasyon avek finansman pou sa Komisyon, pou zot kapab delivre zot travay *to the highest standard possible* ki zot kapab.

Ler mon ti fer sa pledwari, mon ti fer sa pledwari an relasyon avek Bidze en lot lantite Gouvernman e sa se Bidze *Anti-Corruption Commission*. Mon ti fer sa remark kot *Anti-Corruption Commission* ti annan li apepre R30milyon mete dan Bidze, pou asiste li ki al dabor al anver *legal fees and consultancy fees*, pou asiste li avek bann eksper enternasyonal, profesyonnel dan sa domenn, pou kapab *deal* avek son bann ka ki devan li e anmenn son bann ka pou ganny *fruitful prosecution*.

Me parkont nou ti remarke ki menm Bidze *Fair Trading Commission*, mon krwar zot Bidze pa ti'n menm ariv sa kantite, ki annan pou fer avek Bidze zis *legal fees* ek *consultancy fees* pou ACCS.

Me solman, nou konnen poudir sa ki zot, zot fer ozordi, i en servis pou tou pep Seselwa. Tou pep Seselwa, en? Protez tou pep Seselwa kont move *practice trading*, swa en boutikye ki pa pe obeir serten Lalwa ki pe met serten pri lo son bann letazer, lo son komodite ki pa'n an akor avek Lalwa; ouswa I pe vann *expired goods*, ouswa en kontrakter ki pa pe delivre lo sa servis ki i sipoze, en lotel. Nenport kwa ki pe fer *trading* ki i pa pe ekspekte bann Lalwa.

E zot osi protez – protez nou konsonmater mon pe dir - zot osi annan serten proteksyon, sa bann dimoun ki pe osi ofer en servis, ki zot osi zot pa ganny bann *unfairly treated* dan sa tranzaksyon ant *service provider* avek konsonmater.

Me mon pa pe dout Mr Chair - mon anvi ki zot konpran mwan byen kot *Fair Trading Commission* – mon pa pe dout zot abilite. Parey Onorab John Hoareau in dir boner, i annan bokou zenn – bokou dimoun zot annan zot konpetans – zot annan degre – zot annan zot bann konpetans ki zot *in follow* e zot pe fer sa louvraz.

Me mwan mon santi ki poudir en Komisyon sitan enportan parey zot, anvi ki zot fer proteksyon, mazorite- *well* pep Seselwa - mon krwar zot ti devret kapab annan bann lekspertiz osi – pa pou toultan, me pou en serten peryod letan - pou kapab asiste zot pou kapab pli byen *manage*, zot bann *case*, bann *issues* ki vin devan zot;- akoz I annan dimoun ki'n operate dan bann ziridiksyon en pe pli konplike ki nou.

Sa bann keksoz pou vini Sesel. So donn zot sa *knowledge*, sa *background* pou zot kapab *build* zot kapasite *internally* e fer zot vin en

Komisyon – en *Fair Trading Commission* ki dimoun I respekte e ki ler zot donn en desizyon, zot donn en lord, personn pa *second guess* zot lord, zot desizyon e dimoun I *abide to*, ok?

E sa Mr Chair, I an relasyon avek lamannman seksyon 35 ki devan nou ozordi. Annefe seksyon 35, pe dir avek nou ki poudir Sef Egzekitiv swa en lot dimoun, *any other person* – mon a *query* sa en pti kou apre, “*who is employed by the Commission, or who has been appointed by the Commission may appear before the Tribunal or Court in respect of any matter under this Act.*”

Parey mon'n dir boner, mon pa pe dout zot kapasite, en? Me solman, la i en nouvo fonksyon ki zot gannyen la. Ok avan ti difisil pou ganny – mon krwar dan term Lakour i apel sa *locus standi* devan Lakour, me la zot pe al ganny sa loportinite pou debout devan Lakour, devan Tribinal.

So eski *Fair Trading Commission* teknikman zot pare – zot annan kapasite *internally*, pou zot kapab al fer sa travay? Sa i kestyon ki mon pe demande ozordi e petet zot ava kapab reponn mwan, si zot santi zot kapab deservi sa pouvwar ki nou pe al donn zot

la, or ki sa Lalwa pou donn zot? E si zot santi ki zot in pare pou fer li? Or si zot krwar zot bezwen petet lekspertiz lezot dimoun?

Akoz mon konnen *World Trade Organization*, i en lorganizasyon ki annan en kantite bann dimoun eksper, bann lekspertiz e zot *share* en kantite.

Mon konnen Departman *Trade* i ganny sa bann lekspertiz. Bokou bann travayer Departman *Trade* i annan ki'n travay kolaborasyon avek bann eksper *WTO*. Bann letan negosyasyon. Menm i annan dimoun ki'n ganny plase *at WTO level* pou zot kapab aprann sa bann diferan travay.

So, eski zot, zot pe ganny sa menm loportinite? Eski zot, zot pe ganny sa finansman atraver Gouvernman, pou kapab fer zot fer sa louvraz ki ozordi seksyon 35 pe dir zot fer dan Lalwa? *Ok*, Mr Speaker?

So, sa i mon largiman prensipal ozordi ki mon ti anvi anmennen, an sa ki konsern sa bann lamannman ozordi dan Lalwa.

Aprè 56(7), sa enn ki vin par anba, i dir poudir "*An appointment under subsection (6)*" sa ki mon fek nonmen, *(b) "may be general or specific."* Mon ti a kontan ki zot donn mwan en leksplikasyon an sa

ki, ki zot *mean* par "*general or specific*"? Akoz i zis reste ouver, i pa kler ki zot pe...

E konmsi ki *the Commission* i annan pouvwar pou fer? Lekel sa kalite dimoun? Lekel ki *general*, lekel sa dimoun ki spesifik? So si zot kapab donn en pe leksplikasyon lo la, pou nou kapab pli byen ganny en konpran lo kan manner nou bouz avek seksyon 35.

Me selman an zeneral Mr Chair, mon krwar ti en Lalwa ki nou ti vot lo la - en Lalwa ki nou'n dakor. Me sa bann lamannman i fer ki nou annan en pti pe plis lafors. Mwan mon ti a kontan war plis lafors dan *Fair Trading Commission*, pou ki Seselwa i ganny plis zistis, ki swa dan *businessman*, ouswa *the consumer* li menm, zot ganny plis zistis, ler i annan bann *issues of contention between* sa de group dimoun.

E ki *case* i kapab ganny *deal* avek, ganny en finalite dan en dele letan rezonnab. E ki - akoz i annan larzan ki *involve*.

I annan par egzanp dan konstriksyon. Si nou annan en *dispute*, nou pa kapab...En dimoun pe esper son lakaz fini. Nou pa kapab esper 1an, 2an, 3an, apre ki letan in fini *dispute*, ler pou al rann larzan, prezan Lakour i komans dir

rann par bout. Sa dimoun li i kontinyen ganny afekte, *or* bann sityasyon koumsa.

So nou anvi ki keksoz i kapab ganny fer vit. I annan finalite osi vit e ki tou le de parti i *move on* e ki personn pa repet sa problem, sa bann zafer dan prosenn fitir. So, avek sa Mr Chair, mon *rest* la - e nou ava...

Mon pa oule dir al fer deba *Question and Answer* dan *Committee Stage*, me solman mon war i annan *significant amendment* la e mon ava osi partisip dan bann lamannman *Committee Stage*. Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab. Prosen entervenans, Onorab Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker i enportan dan travay Lasanble Nasyonal, ki nou realize enn nou rol primer se pou *legislate* bann *fair and just legislations*. Rezon ki nou bezwen fer sa, set akoz tou sa ki nou fer isi anndan, i annan zis en konsonmater. Sa se Lepep Seselwa.

At the end of the day, Lalwa ki nou pase i bezwen *fair and just* pou popilasyon Sesel dan son gran mazorite. Nou pa kapab nou asiz isi anndan, pas bann morso Lezislasyon ki apre

i tordi, i *scurred* e i defavoriz Lepep Seselwa.

E se dan sa bann rezon, dan sa bann fason, dan sa bann moman ki nou kapab trouv serten lagreman.

I annan bann moman kot nou dezagree, i vre, be i annan bann morso Lezislasyon ki vin devan nou, kot nou kapab *agree* lo la. E sirtou nou kapab *agree* avek lentansyon lo kwa ki nou pe fer koman travay dan Lasanble Nasyonal.

En keksoz ki nou bezwen dir avek *Fair Trading Commission* se ki, nou bezwen *enable* zot e *empower* zot koman enn bann lenstitisyon Leta, pou zot kapab - e letan mon pe dir *empower* zot, *enable* zot atraver Lezislasyon, natirelman, pou zot kapab fer sa ki zot sipoze fer pli byen.

Akoz, travay lo zot an se moman i doubleman dir, sa nou konnen. I annan en leokri deor, e Lepep Seselwa i bezwen zot. Lepep Seselwa i bezwen zot akoz son sityasyon ki i pe viv ladan ozordi, pou diferan rezon, i bokou, bokou pli dir ki i ti pe viv ladan 2 ou 3 lannen pase. E parey mon pe dir, pou diferan rezon nou kapab asize site.

Be selman lefe i reste ki Seselwa ozordi, bann fanmir Seselwa, *they are living through very tough times*. E mon pa

konnen si sa *burden* i pou pezh lour lo zot, ouswa pezh tro lour lo zot, be selman mon koman en lezislater mon pou dir ki mon pou ede *empower* zot kot mon kapab, ede pou *enable* zot pou delivre lo zot manda.

Akoz letan mon al lo zot *website*, enn bann keksoz ki mon vwar, i annan en laliny la ki dir “*We aim to safeguard the interests of consumers, promote competition and fair trade in Seychelles to benefit consumers, businesses, and the economy.*”

E si zot reisi dan zot manda, i pou benefis nou tou, espesyalman nou isi anndan. Akoz *believe me*, dimoun i vin tap nou laport bokou ler sityasyon i *tough* la deor.

E se pou sa ki nou, nou ti a kontan war zot en pe pli souvan si i nesaser. Pa ezite si zot annan lamannman ki byen e ki bon, ki nesaser, ki bezwen pou vin devan Lasanble, anmennen. E a la menm enstan, sey delivre en pe pou sa pep silvouple.

Mon konnen zot pe travay dan bann klima difisil. Lemonn global li menm i fer keksoz vremen difisil pou zot an se moman. Isi menm isi lokal letan ou annan bann *statement* parey pri lavi pa desann, i donn en *carte blanche* tou bann ki li i anvii abiz lo malere, abiz lo

konsonmater. I ganny en *carte blanche*, li ki...

Napa en *watchdog* la pou vey li la, aköz pri lavi pa desann, so i *ok*. Fer sa ki oule, eksplwat sa pep mannyer ou anvii. Be i nou swe ki zot, zot ava la par zot aksyon pou anvoy en mesaz kont sa bann mesaz iresponsab e irasyonnel ki'n ganny mete deor, kot nou'n zis kree en sityasyon kot prezan serten i krwar ki i *ok* pou zot zis kontinyen *business as usual* e eksplwat sa pep.

I nou swe, nou for swe, ki zot, zot kapab azir koman en *bulwark*, en *deterrent* e sey protez sa pep en pe. Si zot kapab delivre lo zot manda, *then, by all means*, silvouple fer li. E si zot bezwen nou, nou pou la koman Lasanble Nasyon, koman bann lezislater pou ed zot.

E finalman mon annan zis en dernyen pwen, aköz mon ti'n dir mon pa pou long lo sa. Mon koleg Onorab Hoareau, en parol in sap li, in dir zot swiv sa bann *performance based* zafer ki Gouvernman in entrodwi la. Si mon annan en konsey mon kapab donn zot, silvouple, pa swiv sa bann zafer! Zis travay, fer zot louvraz, pa swiv dan sa bann zafer.

Dan mon lanmen la mon annan mon en dokiman 15 paz.

15 paz zis pou ranpli pou 50poursan trezyenm mwan mon *clerk*. 15 paz! *How grossly insufficient is this?* Silvouple, pa al tonm dan sa bann zafer zot. Mersi Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab. Prosen entervenans, Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi bokou. Bonn apre midi *panel*, e bonn apre midi tou dimoun ki pe swiv nou. Premyerman mon bezwen met lanfaz lo lefe ki sa Lalwa i ekstrememan enportan.

E mon'n pran letan pou mwan repas dan sa bann amannman ki pe ganny propoze. Akoz dapre lesplikasyon ki Gouvernman in donnen, se ki sa bann amannman i sipoze fer sa Lalwa ganny enplimante pli byen, pli efektivman.

Petet ler nou pe diskit merit sa bann lamannman an relasyon ek sa Lalwa, i annan serten keksoz ki nou bezwen konnen, ki nou bezwen ganny eksplike lo kwa ki pe pase aktyelman.

Oparavan nou konnen, e sa in ganny dir dan letan Bidze ki Komisyon Komer Zis ti annan en rikord 100poursan ler i ti annan en *Board* anndan. E ler i

ti anmenn son bann *case* devan sa *Board*, i ti annan en rezilta 100poursan kot i ti kapab anmenn remed pou tou bann dimoun ki vin devan sa *Board*.

Lefe ki la nou annan Vis Prezidan en ki li ki reprezant Gouvernman, e i zofisye dezyenm pli Sinyor dan Gouvernman Sesel, mon ti a kontan i klarifye pou nou prezan - a sa moman kot nou pe koze la, depi ki nou'n pas sa Lalwa, konbyen ka ki'n nobou ganny en remed ki'n vin devan sa Komisyon?

Rezon pou sa i tre enportan, akoz sa Lalwa son merit i baze efektivman lo fer laplikasyon Lalwa ki nou ti pase pli boner sa lannen, pli fasil e pli kler.

Be mon ti a kontan konnen dan laplikasyon sa Lalwa ki nou ti pase koman Lasanble Nasyonal, si in fer sa ki i sipoze fer? So, petet nou ti a kontan ganny serten lenformasyon pou permet nou, e pou *avoid* ki nou ganny nou en Sesyon Kestyon e Repons dan letan *Committee Stage*, pou nou konnen ki bann *milestone* ki sa Lalwa in kapab *achieve* pou Komisyon Komers Zis.

So, parey mon'n dir, mon premye kestyon se konbyen ka ki'n vin devan Komisyon e

konbyen ka ki zot pe *attend* devan Tribinal?

Dezyenmman, mon ti a kontan konnen, si nou annan kapasite pou nou fer lenplimantasyon sa Lalwa, lo perspektiv bann dimoun ki pou al devan sa Tribinal e anmenn en *case* pou en endividi devan sa Tribinal?

Pou en dimoun ki pe ekout nou la deor, annou pran par egzanp, si ou annan en *case* kont, par egzanp *Cable and Wireless*, par egzanp. E ou santi pou dir serten pratik *Cable and Wireless* pa'n zis an relasyon avek en servis ki ou pe gannyen avek *Cable and Wireless*.

Mon ti a kontan ganny reasirans Gouvernman e mon ti a kontan ganny bann legzanp kot Gouvernman pe montre mwan ki mannyer bann lamannman ki'n ganny fer dan sa Lalwa, pe fonksyonnen pou fer ki sa endividi ki ganny sa problem, i kapab al devan kot Komisyon Komers Zis e ganny en remed pou son problem ki i ladan. I pa vedir pou dir sa dimoun pou annan rezon, byensir, me i vedir pou annan en remed pou sa problem ki ganny prezant son lekor.

Dezyenmman, mon konnen i pa rol Komisyon Komers Zis pou *deal* avek pri komodite dan laboutik. Me i rol

Komisyon Komers Zis pou *deal* avek bann *unfair practices* dan *price fixing*, par egzanp.

E la mon ti a kontan demann Vis-Prezidan. Nou'n annan sa Lalwa, nou'n en Tribinal ki'n ganny met an plas, ki kalite travay ki pe ganny fer pou etidye lo pwennvi, par egzanp bann komodite ki pe vann atraver bann *chain*?

Par egzanp nou konnen i annan, dan *retail sector*. I annan plizyer dimoun ki annan plizyer laboutik dan *retail sector*, pou vwar si napa en *collusion*, oubyen en laranzman antre zot, pou fer ki ler ou al dan son laboutik ki Anse Royale, oubyen ou al dan son laboutik ki Glacis, oubyen ou al dan son laboutik en lot distrik, ou pe vwar sa komodite pe ganny vann preski lo en pri ki montre poudir i annan serten pratik ki pe pase, zisteman pou fikse sa pri e pou fer ki konsonmater prezan li ki perdi.

Sa i en pwen enportan pou mwan akoz, sa sekter i en sekter kot nou konnen poudir la Desanm pe vini e byento Zanvye pou vini osi bokou dimoun i depan lo abilite nou bann Lazans, e nou bann antite ki nou met an plas pou protez zot lentere. E Konmisyon Komers Zis i la pou li protez lentere bann konsonmater.

Dezyenm pwen, se ki konsern bann pratik ki - si ou oule montre pou dir serten dimoun pe servi son lavantaz dan marse pou *drive* serten pratik. Par egzanp, mon retourn lo pri byen e servis. Enn bann servis ki enportan, se par egzanp dan domenn konstriksiyon, pou nou vwar si i annan travay adisyonnèl ki sa Komisyon in komans fer? E si i annan okenn *case* ki'n vin deva sa Komisyon vizavi bann pri ozordi ki egziste dan Sekter Konstriksiyon?

I pou enportan e relevan, akoz la ki nou tou nou pe met lanfaz lo ki Gouvernman i met larzan akote pou *allow* bann dimoun, bann endividi, ki kapab *afford* pou ganny kredi avek swa labank oubyen atraver bann mekanizm ki Gouvernman in met an plas - si nou pran kredi avek labank, ki zot kapab ler zot pe al rod sa servis, sa servis i en servis ki pa...

Kot son pri pa'n ganny fikse par serten antite oubyen serten endividi dan en marse. Ki fer ki sa pri i reste toultan a en oter ki la mazorite dimoun a kapab *afford* pou peye. Malgre i pou al pran en *loan* avek labank, oubyen *otherwise*.

Mon trwazyenm pwen i *relate to* bann servis Telekom.

Parey nou konnen, i annan plizyer antite dan bann servis Telekom. Mon pa pe servi sa Lalwa pou fer *grandstanding* oubyen pou koz lo bann keksoz ki pe pase an deor. Me sa - Konstitisyon sa Tribinal i sipoze donn li plis ledan pou fer laplikasyon sa Lalwa.

E mon'n vwar enn bann lamannman sibstansyel dan sa Lalwa, se zisteman pou fer ki sa *Chairperson* i ava apwent bann dimoun ki prezant zot lekor devan sa Tribinal, pou anmenn sa bann ka. E sa mon - letan mon'n lir Lalwa nou swadizan pe koriz en *anomaly* oubyen en mankman dan Lalwa - i byen.

Be petet dir mwan a sa moman ki nou *stand* la, konbyen ka ki annan ki pou al devan sa Tribinal? Akoz si ou pa ankor kapab ganny dimoun pou al devan Tribinal, ou bezwen amann Lalwa, *then* sa bann ka pa ankor ale devan Tribinal.

So, eski Tribinal pe ankor fonksyonnen? E konbyen ka ki annan la ki pou al devan sa Tribinal ler nou pe koz lo merit sa Lalwa?

An konklizyon Mr Deputy Speaker, i annan lezot pwen ki konsern bann lamannman ki mannyer in ganny *worded*. Mon vwar pou dir i annan ki'n ganny pran par sa lekip ki'n travay lo

drafting. E mon vwar ki annan ki pou ganny pran par *Bills Committee*, so, mon ava esper zot ler zot fer antre serten zot bann largiman lo sa bann lamannman.

Pou le moman sa bann lamannman i plito miner, i pa bann lamannman ki sibstansyel, apard ki sa enn i sipoze donn bann endividi. Oubyen donn sa Komisyon en pwen *fixed*, kot i ava annan dimoun pou al fer travay ki sipoze fer.

E mwan mon swete senserman, ki nou kapab realiz lentansyon ki sa Lalwa i anvi, pou ki konsonmater - e la mon bezwen dir, pa zis konsonmater, me osi bann dimoun ki *provide* konsonmater ek en servis - li i pa ganny akize initalman pou ki son servis ki i pe *provide* i pa byen, me ki osi konsonmater i ganny en remed, e sa remed i vin dan en dele letan ki rezonnab. Mersi Mr Deputy Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab. Avan mon donn Vis-Prezidan laparol, zis *remind* bann Manm, *Order 6(2)*, port sa antet. *Right of Reply* napa lezot Manm ki'n endik zot lentansyon pou entervenir. Donk mon donn laparol Vis-Prezidan Ahmed Afif.

THE VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mersi bokou Mr Speaker. E mon ti a kontan remerci tou bann Manm ki'n entervenir. E profit sa lokazyon pou donn serten leklersisman lo bann pwen ki'n ganny souleve.

Premyerman lo kote resours ki *Fair Trading* i annan a son dispozisyon ozordi, mon kapab asir bann Manm ki zot annan dimoun konpetan pou travay e fer bann diferan latas ki dan domenn zot travay ozordi.

E zot osi annan lasistans teknik atraver bann Lakor ki zot annan ek COMESA ek menm bann lezot lorganizasyon enternasyonal. Oubyen bann ki vremen fer sa kalite travay e donn konsey lo *Fair Trading*. Zot annan sa kalite lasistans lo zot kote e ki kapab ed zot desarz zot responsabilite.

Ti annan lezot kestyon pli spesifik lo Lalwa. E mon krwar en kestyon in ganny demande lo lamannman dan seksyon 35 (6). Plito sou-seksyon 7, ki demande si en sou-seksyon zeneral oubyen spesifik?

Par ler si i zeneral, savedir sa *Chief Executive Officer* i kapab apwent en dimoun ki par son natir, i kapab al fer sa fonksyon devan Tribinal.

Oubyen si i spesifik, i kapab en dimoun teknik *internally* kot zot ki zot, zot pe apwente. Alor I napa naryen konplike ladan. So i zis *whether it's internal or* en dimoun an deor.

An term statistik, konbyen ka ki zot in rezourd, zot in kapab *handle* sa lannen?

Onorab mon'n ganny dir ti annan 120 ka ki'n ganny prezante devan zot e ladan 105 zot in nobou rezourd, san bezwen al dan en Tribinal ni atraver diskisyon amikal.

An term, eski i annan kolizyon ek lezot keksoz dan marse? Mon pa war ki mannyer sa i relye direkteman avek lamannman ki devan nou, byensir i annan pou fer avek sa Lalwa li menm pa sa *Bill* ki devan nou.

Mon kapab dir briyevman ki dan zot travay ki zot fer toulezour, zot esey trouv sa bann fason ki diferan komersan sirtou ki zot azir da en fason ki zot kapab petet ganny akize koman *cartel*. Sa set en travay ki zot fer.

Zot leksperyans ki zot in trouve se ki par ler i difisil pou prouve poudir i annan en *cartel*. Sa ki zot in trouve selman, se ki i annan plizyer komersan ki par rapor e lafason ki zot zer diferan biznes e se menm aksyonner.

I normal ki ou pou trouv dan plizyer laboutik, ki annan menm propriyeter bann pri ki parey. I kapab annan diferan non sa bann laboutik.

Me propriyeter i menm dimoun, alor nou pa trouv li, zot pa trouv li ki i en keksoz abnormal ki bann pri i parey. Parske i menm propriyeter, menm biznes zot servi diferan non sa i egziste.

Me si i annan diferan biznes ki annan diferan propriyeter, me selman zot travay ansanm, sa i en keksoz ki pli difisil pou prouve.

Ziska konmela zot napa en levidans direk en ka kot sa pe arive. Isi zot krwar marse i mars dan son prop fason, si i annan sa zot pa ankor trouv sa direkteman.

Eski i annan bann ka devan en Tribinal ozordi - devan sa Tribinal ki zistifye ki zisteman nou bezwen anmenn sa lamannman? Wi Onorab i annan 66 ka devan Tribinal ozordi.

E rezon ki zot pa pe bouz osi vit byensir enn, se sa lamannman ki kapab fer keksoz bouz pli vit, me osi i annan bann lezot rezon prosedir.

Par egzanp devan Lakour li menm i etabli en prosedir ki mannyer pou *deal* avek bann ka Tribinal. E sa i annan en

prosedir legal ki zot pe met annord bann form, sa bann prosedir ki ganny mete – e met dan en *manual* zot pe fer sa. E depi Septanm i annan en travay ki'n ganny fer ki pe konplete.

E ansanm avek sa lamannman ki la i pou ed Lakour avek *Fair Trading* ansanm, pou zot kapab annan tou sa mekanizm ek prosedir ki pou may ansanm.

Ki ler bann ka 66 ka ki devan zot i bezwen ganny *deal* avek, zot a kapab *deal* avek ase vit.

Alor Mr Speaker mon krwar ki travay ki devan zot, sa *Bill* ki devan zot, i kler ki poudir sa bann lamannman i baze ankor enn fwa lo larealite ki *Fair Trade* i war dan son travay toulezour.

I pou zis kapab ed zot mye travay avek Lakour, atraver en sistenm ki kler. Ki tou le de kote i aksepte, san okenn birokrasi e anmenn plis lefikasite.

E ensi tou larestan lamannman i bann lamannman tipografi ki en kantite, ki i pou fer sa *Bill* vin pli prop, pli azour e pli annord. Avek sa Mr Speaker mon krwar ki - mon espere ki nou a kapab ganny sipor lo sa *Bill* e mon kont lo zot vot. Mersi bokou Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Vis-Prezidan. Donk le moman in arive aprezan apre sa *Right of Reply* pou nou pran en vot lo merit zeneral sa *Bill*. Donk mon ti ava demann tou bann Manm ki an faver pou endike silvouple?

Mersi, okenn Manm ki kont? Mersi. Mersi Madanm Clerk. Vot lo merit zeneral *Fair Trading (Amendment) Bill, 2022*, i konn swivan;

22 Manm in vot an faver, okenn Manm pa'n vot kont, okenn Manm pa'n abstenir. Baze lo lakantite Manm prezan dan Lasanble Nasyonal, sa vot in pase par linanimite.

Aprezan mon ava envit Madanm Clerk pou fer *Formal Second Reading*, silvouple.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *A Bill for an Act to amend the Fair Trading Act to provide for enabling provision that will enable the Commission to appoint officers of the Commission or such other persons to appear on behalf of the Commission before the Tribunal or Court and conducting any matter before the Tribunal or Court and to provide for corrections to some sections.* Mersi Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi, Madanm Clerk. E aprezan mon ava envit Serzan pou bouz Lasanble dan Staz Konmite. Pou nou kapab konsider bann lamannman, e lekel ki pou, Onorab Hoareau *Vice Chair Bills Committee* ki pou diriz nou.

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Chair. Nou premye lamannman i ganny trouve lo *the header anler*.

So, *the date of publication* lo tou paz i bezwen sanze pou vin le 28 Oktob 2022. Apre nou al lo *sections*. *Sections* i annan *short title number 1 - number 2, amendment of section 15*.

Apre *number 3* i ganny retire, prezan sa *number 4* i ganny *re-numbered* koman *number 3*.

E osi *number 5* i ganny retire.

Apre limero 6 i vin nimero 4. Nimero 7 i vin 5. Nimero 8 i vin 6. Nimero 9 i vin 7. 10 i vin 8. 11 i vin 2 e 12 i vin 10. Ok?

Nou al lo *long title*. *Long title* i lir koumsa “*A Bill for an Act to amend the Fair Trading Act, 2022*” e i fini la. Ok.

Nou al lo *short title*. Lo *short title* i lir koumsa “*This Act may be cited as the Fair Trading (Amendment) Act*” nou retir sa mo “*Bill*” apre i vin 2022 and *shall be read and construed as*

one with the Fair Trading Act 2022 which hereinafter referred to as the principal Act.

MR DEPUTY SPEAKER

Savedir nou fer parey labitid e si *panel* a en moman i santi i annan en *issue*? Si non, nou kontinyen e tou bann Manm pe swiv baze lo *tracked version* ki’n ganny sirkile 72er tan avan. Mersi.

HON JOHN HOAREAU

Ok. Nou al lo *second Clause, amendment to section 15*. I vin *section 15(1)* so i annan en *renumbering* la, 15(1) i dan *bracket*. “*Of the principal Act is amended*.” Prezan nou pe retir, nou pe *delete in subsection (1)*. Apre i kontinyen *by repealing the words “subsection (2), (4) and (5) and substituting therefore the words subsection (2) and (4)”*.

Nou bouz lo lot paz. Nou pe *delete amendment of section 30*.

So, *number 3 - Clause number 3 - 3* antye i ganny delete.

Nou al lo *amendment of section 32*, ki olye 3. Olye (sorry) 4 i vin 3. So, i annan en *renumbering* la.

Section 32 of the principal Act is amended, by repealing the words nou pe met sa, olye

tir nou pe tir sa mo “figure”-. nou pe met sa mo “words”. six months e nou pe ankor insert “months” en? “Wherever it appears and substituting therefor the words” ankor nou pe tir “figure” apre sa mo, three “months”. Ok.

Prezan nou al lo amendment of section 33. Ki vin 4 non? Non in ganny delete, sorry. In ganny delete antye li. 5 in ganny delete ok?

So, nou al lo amendment 2 section 35 ok. So, i vin number 4, Clause number 4 section 32 of the principal Act is amended by inserting subsections (5) dan bracket, “the following new subsection”. Prezan subsection (6) i dir “A Chief Executive Officer or any other person” apre i ale.

A, b, apre b i vin “may appear before the Tribunal or Court in respect of any matter under this Act.” Any Court, yes – “in respect of any matter under this Act.” “And before such Tribunal or Court ...”

MR DEPUTY SPEAKER

Non,” and conduct such matter ...”

HON JOHN HOAREAU

Arr, sorry, sorry. “And conduct such matter before such

Tribunal or Court.” La nou annan en full stop.

MR DEPUTY SPEAKER

Hold on. Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Akoz nou pa konsistan dan ler nou dir before the Tribunal or Court or any Court. Ok. Anba nou, pa bezwen met “such Tribunal.” Nou met “the Tribunal or Court”, akoz i annan en Tribunal ki nou pe koz lo la non? We are referring to the Fair Trading Tribunal.

So, the Tribunal ki nou devret pe fer referans avek, not such Tribunal. Kit li “the” just to be consistent, we leave “the” rather than put “such.” Huh - Ganny mwan? Ok Onorab kot “such” - “before such Tribunal or Court” - Sanz sa “such” met “the”. “Before the Tribunal or Court.”

MR DEPUTY SPEAKER

Dan dernyen laliny.

HON SEBASTIEN PILLAY

Yes.

HON JOHN HOAREAU

Ok. Pou sanz...?

MR DEPUTY SPEAKER

Dan dernyen laliny, ki komans avek “before”. La i ekrir “before

such Tribunal or Court". Onorab Pillay pe sizere nou retir sa mo "*such*" i vin "*before the Tribunal or Court*." I kler Onorab Hoareau?

HON JOHN HOAREAU

Yes, i kler, i kler. Mon napa lobzeksyon - i en *definite article* ok nou kapab met li la.

MR DEPUTY SPEAKER

Hold on avan kontinyen, mon ti war lanmen, Onorab Cosgrow ou ti pe lev ou lanmen ou?

HON WALLACE COSGROW

Yes, Mr Chair. Mon pe prezimen Onorab Hoareau pe al desann pli ba lo bann lamannman.

Mon annan en *query* lo nimer 7.

MR DEPUTY SPEAKER

Lo nimer 7?

HON WALLACE COSGROW

Si nou kapab pran li la.

MR DEPUTY SPEAKER

Ki zis nou pe al pran la. *Ok*.

HON WALLACE COSGROW

Wi. Non, dan mon lentervansyon mon ti'n demann en *query* lo limer 7. E mon pa'n vremen ganny larepons. Sa bout ki dir "*An appointment*

under subsection 6 (b) may be general or specific".

So, si zot kapab eklersi mwan ki zot pe *mean by general or specific, please*.

MR DEPUTY SPEAKER

General or specific VP.

THE VICE-PRESIDENT AHMED AFIF

Mr Chair mon pa konnen si Onorab pa'n ekout dan mon *reply*, mon ti reponn lo sa *general or specific*.

Selman petet mon pa eksplik sitan kler avek ou permisyon, mon demann Ms Edmond pou eksplike.

MR DEPUTY SPEAKER

Deputy CEO i ava eklersi.

DEPUTY CEO NATHALIE EDMOND

Ok. Bonn apre midi Mr Speaker. Bonn apre midi tou Manm Onorab.

An referans avek sa *subsection 7, an appointment under subsections 6 may be general or specific*, ler nou pe koz zeneral, nou pe koz an term okenn *staff Commission*.

Par egzanp nou annan nou *staff legal department*, so an zeneral nou bann *staff* nou *Commission* ki kapab al prezant *case*.

Me ler nou koz *specific*, petet i en *case specific* ki nou, nou pe travay avek en konsiltan spesifik, ouswa en *retailer* spesifik pou li *deal* ek en ka spesifik.

So, nou ti zis anvi fer sa distenksyon *between* sa 2 keksoz. So, *that it clear* an ka i annan okenn *ambiguity* an term zeneral nou pe koz lo *any staff*. Me selman spesifik ki nou pe fer referans avek en ka spesifik ki nou annan.

Ki nou pou bezwen sa ranfor avek petet lezot lekspertiz an deor. Mersi.

HON WALLACE COSGROW

La i en pti pe pli kler, me solman *still, still* mon annan en serten *query* lo la. Mon a les *LOTO* fini koze avan.

MR DEPUTY SPEAKER

Ou annan en pwen lo sa menm...?

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi. Mon krwar petet largiman i se ki ou leksplikasyon i byen, me selman sa ki nou'n ekrir i pa lentansyon ou leksplikasyon. *If I may be more clear?*

Ou pe refer to sa *content of the case* ou? *Basically the case can be a general issue and but, just hold on.*

You are referring to the staff being appointed ou, i kapab en *staff* lo en pwennvi zeneral *but these appointments also refer to the case.*

So, ler VP li in eksplike, VP in eksplik nou *from a technical perspective*;- in eksplike par egzanp i kapab en *case* kot ou pa bezwen en dimoun teknik pou *deal*.

Mete en *case* telekominikasyon, ou pou apwent en dimoun spesifikman pou telekominikasyon. Ou konpran? Tandis ki ou, ou pe, ou pe dir zeneral.

Selman anfen kont nou kapab viv avek, akoz *otherwise* nou pou reste la. Nou pou debate ki mannyer pou sanz sa pou fer plis konplikasyon pou ou.

So, mon sizere *we move on* Mr Chairman. Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi. Donk, Onorab Hoareau ou ava kontinyen.

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Chair. Nou ava kontinyen avek *amendment of section 70*. E la i *renumbered as number 5*.

So, apre mo. Ok, mon ava lir sa antye plito.

Section 70(2) of the principal Act is amended by

repealing the word, nou pe tir words, nou pe met li word import. And substituting therefore the word, ankor nou pe tir "words" nou pe met li "word importance.

Nou al lo amendment of section 87, ki nouvo limero 6.

Section 87 (4) bracket, dan bracket - "On the principal Act is repealed", so nou tir sa bout "amended by repealing section 4."

So, nou dir section 87(4) of the principal Act is repealed and "substituted", olye "substituting" therefor, the following, ok. Nou tir "with" apre nou tir "subsections".

Prezan dan subsections 4, last line of the paragraph i ganny mete, "possible supply of goods or services to any person". Sorry. "Possible supply of goods or services to any other person, regard may be given..." Nou pe tir sa mo "had" pe met the word "given" la tou, ok?

Apre (a) - "any circumstances that were not reasonably foreseeable at the time of the alleged contravention" nou pe tir "end" nou pe met "or".

Annou al lo amendment lo section 106, ki vin nouvo number 7 - clause number 7.

Section (106)(6) dan bracket "of the principal Act is

repealed." Ok full stop. Sa si ti annan en repeal.

Ok. Apre nou al lo amendment of section 107. Ki vin nouvo clause 8, section 107 (2) of the principal Act is amended by inserting the word "before" the word "the" sorry before the word "specified."

So, nou pe insert the word "the" before the word "specified."

Apre nou pe delete sa bout ki kontinyen before the words' 'specified'. Ok, zot konpran li la? Ok?

Amendment of section 115 ki tonm nou nouvo limero 9. Section 115(1)(a) of the principal Act is amended by inserting after the words that persons, so nou pe met en "s" plural avek words, "that person."

The words excepted with the comm...Sorry '...'except with the Commissions consent", ok.

Nou al lo amendment of section 125 ki dernyen lamannman. I vin clause limero 10, section 125(1) small "b" then capital "B" "...of the principal Act is amended by repealing the words it "hold". Prezan i annan en deletion of paragraph (b) - "and substituting therefor - deletion of the word "with" the words "it does not hold."

Apre i annan deletion of following paragraph, apre (b)

antye i ganny *deleted*. Sa ti nou dernyen lamannman e mon ava profit lokazyon mon osi koman *Vice-Chair* pou remersi *Bills Committee* pou sa bann travay ki nou pe fer, ki annan bokou *Bill* i pe vini en sel kou.

So, nou remersi *Bills Committee* e osi nou le remersi Sekretarya anba gidans Madanm Clerk e Deputy Clerk. Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi. Onorab Hoareau. Donk, prezan Serzan i ava retourn nou dan Lasanble pou nou kapab vot lo *Bill as amended*.

Donk, mon ava demann *Chief Whip* pou *move* Mosyon *for Third Reading* silvouple.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Mon ti a kontan mon osi profite remersye bann Manm ki donn sipor *Bills Committee*, pou sa travay dir ki zot pe fer.

Sirtou avek lakantite *Bills* ki pe vini. E remersi bann Manm ki sipor, ki toultan donn sipor *Bills Committee* avek zot *Bill* ki nou amande.

So, avek sa Mr Speaker anba *Order 76(1)* mon *move* ki *Bill Fair Trading (Amendment) Bill, 2022 as amended* i ganny lir en Trwazyenm Fwa. Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab, e Onorab William pe endike pou segonde.

HON WAVEN WILLIAM

Seconded Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab. Donk, nou ava pran en vot lo *motion for Third Reading*. Bann Manm ki an faver, pou endike silvouple? Mersi. Okenn Manm ki kont? Mersi Madanm Clerk.

Vot lo *Formal Third Reading Fair Trading (Amendment) Bill, 2022 as amended*, i annan 23 vot an faver, napa vot kont, napa vot ki'n *abstain*.

Donk, *Bill* i pase par linanimite.

E aprezan mon ava demann Madanm Clerk pou fer *Third Reading of the Bill* silvouple.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. *This Act may be cited as the Fair Trading (Amendment) Act 2022 and shall be read and construed as one with the Fair Trading Act 2022, which is hereinafter referred to as the principal Act.* Mersi Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Madanm Clerk. Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mon ti a kontan ganny klarifikasyon akoz nou pe vwar plizyer *Bill* pe antre dan *Gazette* Ofisyel.

Nou'n vwar ankor 2 *Bill* antre dan *Gazette* Ofisyel la apre midi. Enn i en *Bill* Elektrisite - *Electricity Bill* e lot se *Utilities Regulatory Commission, Bill* ki mon prezimen i annan en konotasyon finansyel osi *as well* ladan, akoz i bezwen pe form en Konmisyon.

Apre nou'n menm vwar en nouvo *Truth and National Reconciliation Bill* osi vin devan Lasanble. Nou ti'n anba - nou'n swiv en pti pe ou largiman bomaten, nou ti'n ganny en konprenezon lo lakantite Lalwa ki ti sipoze pe pas devan Lasanble.

E mon'n regard en pti pe sa de *Bills*, sa enn pou Elektrisite avek sa enn pou *Utility Regulatory Commission* i paret vreman sibstansyel. Mon ti ava swete konnen, si i lentansyon Gouvernman pou sey pas sa *Bill* avan nou fini avek sa sesyon la nou al dan *recess*.

Me si sa i leka *then*, i pa pe donn nou preski ditou letan

pou kapab get sa bann *Bill*. So, mon ti ava demann ou Mr Speaker lo nou par pou regard avek Lotorite konsernen, zot lentansyon kler lo a *Bill*, vizavi zot *Legislative Agenda*? Mersi.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab. Koman en Manm *Bills Committee* e dan sa semenn la ki mon pe *deputize* dan plas Speaker Mancienne ki lo en misyon travay pou Lasanble Nasyonal aletranze, sa ki mwan mon konnen la, se ki i sa 13 prozedlwa ki *Bills Committee* ti'n tonm dakor avek prensipalman Minister Finans. e nou lentansyon travay se pou nou kapab pran tou sa bann *Bills* ziska avan le 16 Desanm.

E la ziska ler nou pe koze, napa naryen ki'n sanze, menm si i annan nouvo *Bill* ki'n ganny prezante dan *Gazette* Ofisyel.

Pou nou koman *Bills Committee*, i reste sa ki nou ti annan pou travay lo la e nou pe tap tou. Menm sa semenn nou pe al zwenn bann lezot *sponsors*.

So sa ki reste nou program travay, *we are not looking at any other Bills* ki pe vin an deor sa 13 - sa ki mwan mon konnen koman en Manm Komite. Mon war *Vice-Chair* pe lev son lanmen.

HON JOHN HOAREAU

Mr Chair, nou annan detrwa *Bill* ki nou pou travay lo la kontinyelman. Me selman pa neserman ki pou ganny pas dan Lasanble sa lannen.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi pou sa klarifikasyon. Donk...

HON SEBASTIEN PILLAY

So, mon ti ava demande as mon privez anba Konstitisyon, ki ou kapab enform mwan baze lo Lartik Konstitisyon, ki ou konnen mon pe fer referans avek, ki koman *Leader* Lopozisyon mon ganny enformen lo lekel bann *Bills* ki Gouvernman i formelman annan lentansyon pou met devan Lasanble, pou nou agree lo lord ki sa *Bills* i sipoze pase devan Lasanble! Mersi Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Mon krwar sa nou kapab organize. Baze lo nou plan travay, nou *next Bill*, se *Pension Fund* e nou ti'n program li Merkredi bomaten.

Savedir fer ki la nou napa lot *item* pou nou pran. So, nou pou *adjourn* la ziska demen bomaten 9er.

Mon ava remerci Vis-Prezidan pou sa lazournen ki'n

pase avek nou. E dernyen *panel* sorti kot *FTC* e tou bann lezot *panel* ki'n vini depi bomaten.

Donk, mersi pou zot partisipasyon e nou ava re zwenn, repran travay demen bomaten 9er.

(ADJOURNMENT)

1